BOCKEN
2015

MEDLEMSBLAD FÖR KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

BOCKEN

Årgång 75

Ansvarig utgivare
och redaktör
Knut Björkenstam
Birger Jarlsgatan 102 A, 1 tr.
114 20 Stockholm
Telefon: 08-15 69 34

Kamratföreningens sekreterare
Hans Beminge
Sparbiten 2
806 48 Gävle
Telefon: 026-16 74 17

Kamratföreningens kassör
Rune Westergren
Fabriksgatan 8
806 45 Gävle
Telefon: 070-594 00 29

Kamratföreningens plusgiro
13 73 32-3

I 14 S plusgiro
25 86 42-8

Medlemsavgifter för år 2016
Kamratföreningen 150:–, ständigt medlemskap 2.250:–,
familjemedlemskap 75:–
I 14 S 100:–

Hemsida Kamratföreningen
www.i14.se

Hemsida I 14 S
www.i14s.se

* * *

JAG MINNS MITT I 14

Härmed uppmanas alla och envar, som har personliga minnen från tiden vid Hälsinge regemente, dess två brigader och övriga krigsförband, att skriva och berätta. Gärna med några bilder. Allt är av intresse, även mycket korta berättelser. Sänd in din berättelse före den 1 maj 2016. *Redaktören*

ISSN 0347-299X

INNEHÅLLSFÖRTECKNING Sida

Förord ... 2

Kamratföreningens ordförande har ordet ... 3

Information från Gävleborgsgruppen ... 5
av överstelöjtnant Raymond Iller

Hälsingarna och Fredriksskans ... 7
av systemingenjör, kapten i reserven Bo Tangfelt

Ett soldattorp i Österfärnebo ... 13
av major Lars-Erik Nilsson

Regementets skogsbrandmateriel ... 15
av major Lars-Åke Swärdenholt

Hemvärnets musikkår Gävle ... 17
av avdelningschef Ingvar Hansson

Om nykterhet vid inryckning till Mohed ... 21
av fanjunkare Claes Bengtsson

Undervisning för infanteristen – några kommentarer ... 23
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Veckopress under beredskapen ... 29
av fanjunkare Claes Bengtsson

1945 – 2015 ... 31
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Minnen från mina 14 år som aktiv officer vid Kungl. Hälsinge regemente . 35
av kapten Anders Lindström

En sann historia eller ... 39
av överstelöjtnant Knut Björkenstam

Krigsmannaord ... 41

"Kalle Petter" – episoder från slaget vid Oravais ... 43
redigerat av avdelningschef, kapten Lennart Mattsson

Militärtjänsten ... 51
av artist Lars Sigvard

En humanitär Hälsing ... 55
av byråchef, major Olle Larsson

Årsmötet 2015 ... 59
av major Hans Beminge

Höstutflykten 2015 – Vallonernas tid på Leufstabruk och Österbybruk ... 63
av major Hans Beminge

Medlemmar som avlidit 2014 – 2015 ... 67

Kamratföreningens verksamhet 2014 ... 68

I 14 S verksamhet 2014 ... 71

FÖRORD

Så är det ånyo dags att skriva ett förord i *Bocken*. Det är mitt nittonde. Som alltid är det förenat med en viss tankemöda att finna en röd tråd att spinna vidare utifrån. Få se om det har lyckats eller ej, när jag kommit till slutet.

Först vill jag tacka styrelsen för att den gett mig förtroendet att vara redaktör även för denna årgång av årsskriften. Det känns ansvarsfullt och är samtidigt en sporre inför det kommande.

För det andra är det glädjande att kunna konstatera att utgåvan 2014 i färg blev så positivt mottagen. Därför är det roligt att även årets utgåva ges ut färg om än i begränsad omfattning: 40 sidor med svartvita bilder, 32 med bilder i färg, allt enligt ett särskilt system. Orsaken härtill är rent ekonomiska. Sålunda vädjar redaktionen till alla och envar att sätta in en extra slant på föreningens konto för att år 2016 åter kunna ge ut Bocken helt i färg evad avser illustrationer. Tack på förhand.

Efter det att *Bocken* i december skickats ut till medlemmarna kommer det alltid in omdömen av olika slag. Här är några. *Omslaget är säljande med vapnet i färg, formatet tilltalande, hög papperskvalitet, stilen väl vald. – Bocken är inte bara ett medlemsblad utan även en kulturskrift. - Än en gång en välmatad Julbock. – Varmt tack för en mycket läsvärd "Bock". – Att Ni fortsätter att ansvara för Bocken är en kulturgärning som är värd all uppskattning. – En årsskrift som framstår som en av de allra bästa i sitt slag. – Ni har ett format som bygger på många olika artiklar, som tillsammans över tid dokumenterar regementet från många olika vinklar. – Som vanligt är årsskriften präglad av stil, saklighet och läsvärde.*

Varför har jag tagit med dessa citat? Jo, som jag tidigare framhållit så är årsskriften det enda som de flesta av medlemmarna får ut av sin medlemsavgift. Därför är det så väsentligt att den alltfort kan komma ut en gång om året, hoppeligen till medlemmarnas fromma och glädje. Det kräver dock att såväl medlemmar som andra kan bidra med artiklar. Tveka inte att skicka in manuskript.

Mitt varma tack till årets författare. Även ett tack till Tryckeribolaget i Sundsvall som under sex år på ett utmärkt sätt stöttat redaktionen.

Med minnet av vårt regemente i tankarna överlämnar jag *BOCKEN 2015* till medlemmarna i förhoppning om angenäm läsning. Så håll till godo.

Knut Björkenstam
Redaktör

KAMRATFÖRENINGENS ORDFÖRANDE HAR ORDET

Så har ännu ett år med Kungl. Hälsinge regementes kamratförening passerat. Förra året skrev jag att försvarsfrågan fått en större plats i den politiska debatten och att alltfler talade om behovet att förstärka vårt lands försvar. Sedan dess har landet fått en ny regering, men glädjande nog intar fortfarande försvarsfrågan den centrala plats i diskussionen den förtjänar. Vi hade glädjen att ha nuvarande försvarsministern, då ordförande i försvarsutskottet, Peter Hultqvist som högtidstalare vid vårt årsmöte 2014 och hans tal vittnade om ett genuint intresse för vårt försvar, och hans tankar om framtiden kan tyda på att vi nu inleder en utveckling som leder till ett stärkt svenskt försvar mer inriktat på att försvara landet än att uppträda i konflikter utomlands. Men som Överbefälhavaren poängterat: Det som skett hittills är positivt och ett steg i rätt riktning men det är inte tillräckligt. Dessutom krävs att försvarsministerns tankar vinner gehör hos de övriga regeringskollegorna. Vi följer med spänning den fortsatta utvecklingen.

För vår förening har året förlöpt på sedvanligt sätt. Vi är nu närmare än någonsin att nå målet 400 medlemmar. Medelåldern i föreningen är hög och det medför tyvärr att antalet som lämnar oss ökar. Sett ur den synvinkeln måste vi ändå säga att rekryteringen är god. Vi inte bara behåller antalet utan vi närmar oss sakta målet. Med Er hjälp hoppas vi på att vi når fram under det kommande året.

Våra träffar har som vanligt varit välbesökta. Årsmötet har under senare år gästats av kvalificerade högtidstalare, och det har säkerligen bidragit till den stora närvaron. I år hade vi glädjen att lyssna till generalen och förre chefen för Försvarshögskolan Karlis Neretnieks.

Hans tal handlade om Ryssland, det säkerhetspolitiska läget i Östersjön och på Gotland. Även han talade fritt ur hjärtat och utan manuskript, och det innebär att vi inte kan återge hans intressanta synpunkter i Bocken. Med sådana högtidstalare vilar ansvaret tungt på styrelsen inför kommande möte. Tankarna är långt gångna, och vi hyser gott hopp om att kunna presentera en högtidstalare av rang även 2016. I år genomförde vi inget studiebesök efter kamratlunchen. Vi har de senaste åren haft svårigheter med att finna lämpliga besöksobjekt.

Kraven från oss har varit att avståndet inte får bli för långt och att kostnaderna håller sig på en rimlig nivå. Av en tillfällighet dök ett annat alternativ upp - musikalisk underhållning av den kände nöjesprofilen Lars Sigvard sekunderad av hustru Gun-Britt Gratschew. Det blev en mycket uppskattad föreställning och vi går nu vidare på samma linje. Det blir sålunda musik även 2016. Povel Ramel och delar av hans produktion kommer att presenteras av vår medlem Stig Östblom.

Höstresan gick i år till Lövstabruk och Österbybruk. Långt innan inbjudan gick ut till våra medlemmar var flera platser upptagna och några dagar efter att inbjudan nått fram var bussplatserna fyllda och flera medlemmar stod på väntelista. Det är naturligtvis glädjande att intresset är så stort, men samtidigt tråkigt att inte alla kan beredas plats. Tidiga återbud kan innebära att andra får plats, men de återbud som sker i sista stund innebär tyvärr att någon eller några platser blir tomma. Tidigare år har vi haft sällskap av våra kamrater från Kungl. Dalregemetets kamratförening. Så blev det inte i år. Ett alltför lågt intresse gjorde att deras deltagande ställdes in. Det var tråkigt, men vi hoppas att locka flera nästa år. Höstutflykten blev en minnesvärd dag, som Ni kan läsa om på annan plats i Bocken. Ett sedvanligt tack riktar vi till vår medlem Anders Myrman som utan ersättning ställer upp som chaufför.

Jag är nu inne på mitt sjuttonde år som ordförande i vår förening. Ganska tidigt utformades den rutin som alltjämt gäller. Visserligen varierar innehållet i våra sammankomster, och den höga närvaron vid träffarna kan tolkas som om medlemmarna är nöjda med styrelsens arbete. Men det finns alltid utrymme för förändringar och förbättringar. Den 29 maj varje år genomförs Veterandagen i Stockholm vid Sjöhistoriska museet. Det är en högtid där soldater som sårats i strid utomlands och personal som gjort särskilda insatser inom Försvarsmakten i landet uppmärksammas. Utställningar och förevisningar ingår i programmet. Vi hade för avsikt att delta, men tyvärr lyckades vi inte samla tillräckligt med personal. Jag hade själv möjligheten att närvara och efter den dagen är det min fasta övertygelse att vi skall närvara kommande år och paradera med våra kamrater från I 14 S. Det är en storslagen högtid med närvaro av bland andra H.M. Konungen, väl värd att besöka. Kanske skulle detta kunna bli ett nytt inslag i vår verksamhet, och ett inslag där flera ges möjlighet att delta.

Till sist vill jag på styrelsen vägnar uttrycka vår tillfredsställelse över att även i år kunna överlämna årsskriften Bocken till våra medlemmar. Knut har i och med årets upplaga varit vår redaktör 20 år i rad. Det är en prestation värd allas vår beundran och vi riktar ett varmt tack till Knut och hustru Agneta för deras arbete. Bocken är uppskattad och det är också vår hemsida. Genom Olle Larssons hängivna arbete förändras och förbättras den ständigt. Ett stort tack riktar vi också till Olle.

Styrelsen riktar också ett stort tack till alla Er som genom Ert medlemskap, genom frivilliga gåvor eller på annat sätt bidragit till ett fint år med Kungl. Hälsinge regementes kamratförening.

Rolf Dahlström
Ordförande

INFORMATION FRÅN GÄVLEBORGSGRUPPEN

av Raymond Iller

Hej! Chefen på Kungsbäck anropar!

Gävleborgsgruppen har även detta år säkerställt utvecklingen av 18.hemvärnsbataljonen på ett bra sätt. Årets utbud av verksamhet följer förutvarande år med krigsförbandsövning (KFÖ), särskild övning för förband (SÖF), särskild övning befäl (SÖB) och kompletterande utbildning (KU).

Fjolårets förhoppning om att få genomföra grundläggande militär utbildning (GMU) vid Gävleborgsgruppen kunde tyvärr inte infrias detta år. Vi fick därför finna andra vägar för att nå våra målsättningar avseende personalförsörjningen till Gävleborgsbataljonen. Vi valde att upprätta ett eget "Callcenter"!

Bataljonens personalchef (tillika Gävleborgsgruppens rekryteringskoordinator) tillsammans med ett antal yrkesinformatörer från bataljonen genomförde under våren ett mycket lyckat projekt.

Med hjälp av personallistor på f.d. värnpliktiga ur länet och ett antal telefoner så ringdes cirka 5 500 individer och inbjöds till informationsträffar ute i länet. Vi dessa träffar fanns såväl yrkesofficerare ur Gävleborgsgruppen som hemvärnsbefäl/soldater på plats. Detta resulterade i cirka 100 stycken. ansökningar till Gävleborgsbataljonen. Bra jobbat!

Årets KFÖ genomfördes i huvudsak på NORRLANDET där syftet var att träna förband och funktioner. Inom ramen för förbandsövningen genomförde hemvärnsbevakningskompaniet utbildning/kompletteringar vad avser omförordnandet av sina skyddsvakter. Detta genomfördes på MARMA med ett mycket bra resultat.

Vårt fokus för KFÖ:n var i år inställt på chefer och ledningar och för att nå våra mål valde vi att genomföra övningen under en hög grad av tillämpning. Detta innebar i sin tur nya utmaningar för såväl oss i övningsledningen som för bataljonen. Tanken med att öka tillämpningsgraden var att våra chefer skulle, så långt som möjligt, få ta fullt ansvar för sina egna beslut och även konsekvenserna av desamma. Den valda metoden visade sig vara helt rätt för våra chefer som ytterligare har växt med sina uppgifter.

Under övningen deltog även förband ur andra delar av Försvarsmakten: En båtpluton med stridsbåt 90 ur Södertörnsbataljonen, delar ur FM Combat Camera och en grupp militärpoliser ur 14. MP kompaniet. Dessa enheter har på ett bra sätt bidragit till att höja komplexiteten på övningen och på så sätt ytterligare utmanat chefer och ledningar.

Scenariot för övningen var i stort att:

STORLAND under en tid hade ökat sitt intresse för Östersjön och dess kringliggande stater. Detta resulterade i att STORLAND till slut gick in i MURLAND för att undsätta/skydda den egna befolkningen som lever i MURLAND. Konsekvensen blev att MURLANDS fartygs- och flygförband tog sin tillflykt till kringliggande stater, bland annat Sverige.

Vi konstaterade under genomförandeveckan att verkligheten bidrog i högsta grad till att förstärka vårt uppdiktade scenario. Tänker då på incidenten när vårt svenska flyg går upp över Öland för att avvisa två ryska bombplan som kommit för nära.

KFÖ:n blev mycket lyckad och avslutades som sig bör med bataljonsuppställning i Regementsparken till tonerna av musikkåren.

Höstens verksamhet kommer att inriktas mot att höja kompetensen avseende våra grundförmågor: skyddsvaktstjänst och vapentjänst. För våra chefer kommer såväl Militärregionens som Rikshemvärnschefens fältövningar att vara viktiga inslag i chefsutvecklingen och lagbyggandet.

Förutom detta så kommer vi att förbereda den verksamhet som startar direkt efter årsskiftet.

Dels ledningsträningsövningen där vi vecka 605 tränar staben och ledningsorganisationen vid ledningsträningsanläggningen i Enköping. Och dels rekryteringen inför den grundläggande militära utbildningen (GMU) som genomförs 01 februari-06 maj 2016 vid Gävleborgsgruppen. Denna GMU är den sista i "gammalt" utförande.

Från och med 2017 kommer vår grundutbildning att se annorlunda ut. Då kommer alla att först genomföra en fyra månader lång grundutbildning för att därefter övergå till befattningsutbildning. Befattningsutbildningen är olika lång beroende på vilken befattning du sedan skall ha i bataljonen:

GMU 3 månader, gruppskede 1 månad samt befattningsutbildning 1-3 månader. Som det nu ser ut kommer Gävleborgsgruppen att ansvara för gruppchefsutbildningen inom Militärregionens område med inryckning i januari och utryckning i juni. Känns lite som en återgång till ett system som vi känner igen från förr.

Som läsaren ser så har vi haft och har ett fullspäckat program för att möta organisationens och frivillighetens krav på oss som utbildningsgrupp. Jag vill påstå att detta lyckas vi väldigt bra med och att det är alla dessa fantastiska människors förtjänst som lägger ned både kraft, tid och energi för att få detta maskineri att fungera.

Vi är stolta över det vi gör och att få möta frivilligheten i vårt län är lika stort varje gång.

HÄLSINGARNA OCH FREDRIKSSKANS

av Bo Tangfelt

Mot slutet av 1300-talet finns den först historiskt kända befästningsanläggningen i Gävletrakten, fästet Gadöborg på den nordliga udden av Ön vid Mackmyra bruk. Fästet anlades av Fetaliebröderna, den mäktiga sammanslutning vars piratvälde på Östersjön bröts 1398 efter ungefär 30 år, när Gaddaborg belägrades och erövrades av drottning Margaretas folk. Rent strategiskt var Ön väl vald som plats för en befästning, i vinkeln mellan de viktiga samfärdslederna, landsvägarna mot Gävle från Hedesunda i söder och Falun i väster. Fetaliebröderna behärskade sjön fullkomligt, den enda faran hotade från land och därför var deras defensiva plan Gävle hamn – Gaddaborg mästerlig.

Nästa gång försvarsanläggningar omtalas vid Gavleån är närmare 200 år senare. Slottet Gävlehus eller Gävleborg (fullbordat 1595) låg i södra sluttningen mot ån. Krigstillstånd rådde mellan konung Sigismund och landets regent hertig Karl (IX). Fogden i Gästrikland, Erik Ruus, utlämnade då till stadens borgare två långa stockar, 177 syllar och två tiljor, *av vilket timmer de hava gjort ett bålverk ytterst i åmunnen.*

År 1599 beordrade hertig Karl sin krigsöverste Peder Stolpe till Gävle med några örlogsskepp inför befarade anfall österifrån. Invaderingsförsöken uteblev men 1612 inträffade danska flottan under kung Kristian IV i Stockholms skärgård vilket medförde att Gästriklands allmoge sommaren 1612 kallades till Gävle för att arbeta på ett värn mot juten. Värnet, blockhuset på "Blockhusharen", på en holme i inloppet till Inre fjärden bestyckades med åtminstone fyra kanoner, så kallade järngötlingar. Dessa skänktes till staden av änkedrottningen Kristina, Karl IX:s gemål. Den politiska situationen kring Östersjön ändrades snart och blockhuset förlorade sin betydelse som försvarsverk och lämnades att förfalla.

Efter slaget vid Storkyro 1714 och förlusten av Finland blev åter frågan om stadens försvar mot befarade ryska anfall österifrån aktuell. Förslag framlades om att på Limön skulle *uppföras en ny vårdkase på sådan plats, att den kunde ses å ena sidan från Bilskaten vid Dalälvens utlopp och å den andra från Edskön. Tillika borde en skans anläggas på Fliskärs udde, nu Bomhusudden, mitt emot Blockhusharen.* Limön var också påtänkt som plats för ett batteri till stadens skydd. Vid ett besök i oktober 1716 fann landshövdingen Hugo Hamilton dock förslaget mindre lämpligt på grund av öns stora omkrets, *i synnerhet som fienden kan stiga på ber:de ö i land, varest han vill, och taga där bort både folk och stycken.* Hamilton ansåg i stället Blockhusharen, *ungefär 50 alnar lång och inemot 30 alnar bred, på vilken holme stått*

ett Batteri, som för långl. tid sedan är förfallet, - tjänligast till Defension, om därpå skulle upprättas ett Batteri, helst man därifrån kan med 3-pundige stycken beskjuta inloppet på bägge sidor och dem, som vilja till staden passera, viljandes Gefle stads invånare själva bem:te Batteri påkosta, allenast därtill nödige stycken, ammunition och artilleribetjänter hit förordnas.

Krigskollegiet hade ingenting att erinra mot *Hr generallöjtnantens och Landshövdingens berömmeliga uppsåt att ... vilja låta anlägga ett Blockhus vid inloppet till Gefle stad, så till dess försvarande, som Borgerskapets uppmuntrande därsammastädes att med mera frimodighet avvänta och bemöta den fientelighet, som påkomma kunde.* Den 26 januari 1717 beordrade kollegiet landshövdingen, att så snart blockhuset var färdigt *inkomma med dess förslag uppå den därtill betarvade bestyckningen.* Arbetsmanskapet togs från i staden varande krigsfolk. Bland annat arbetade 54 man ur Hälsinge tremänningsbataljon* på skansbygget. Redan under sommaren färdigställdes detsamma och bestyckades. Det nya fästningsverket fick namnet Fredriksskans, någon tid även kallat Hugoskans efter landshövdingen.

Skansens artilleristyrka, som länge redovisades under artilleriet i Jämtland, bestod inledningsvis av endast fem artillerihantlangare jämte något befäl. Senare kom den att omfatta en officer, en underofficer, en tygskrivare, en konstapel, en lärkonstapel och tio hantlangare, 1747 – 1764 utökad till 28 hantlangare. Dessutom avdelades under krigstid en mindre infanteristyrka till skansens försvar.

Inkvarteringen bestreds av staden och utgick helt in natura. Efter skansrestaureringen 1742 – 1743 fick besättningen logi inom vallarna och erhöll då kontant ersättning för sängkläder med mera.

Bevakningstjänsten på skansen var under de första åren rätt omfattande. Det framgår av *INSTRUKTION för den befallande officeren på Fredriksskans år 1719.* Några korta utdrag bevisar detta.

2:o Sättes en post dag och natt på vallen, som varannan timme avlöses, och bör granneligen i akt taga allt vad som händer ... .

3:o Måste styckena alltid vara laddade med sina rätta laddningar med krut, havandes ständigt kulorne vid handen att när erfordras och i hastighet därav kunna betjäna.

4:o Skulle något misstänkt antal av fartyg annalkas skansen, så måste vakten antingen fartygen visa kännetecken eller ej, varna dem med ett av de svåraste stycken skott ... .

5:o Skulle någon enkel farkost, som finnes vara kofferdiskepp, skansen annalkas, som inte ant att giva kännetecken ifrån sig, så skickas en båt emot dem ... .

8:o Enär vakten på skansen i synnerhet om natten blir varse, att vårdkasarna ned på Limön brinna, så måste genast kunskap därom till staden givas

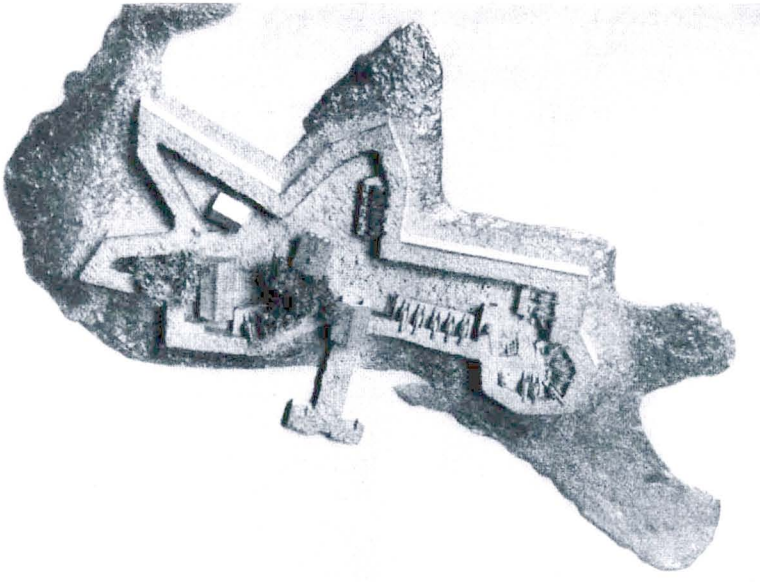
... samt den befallande officeren tillika besättningen ställa sig Kongl. Maj:ts i nåder utfärdade Krigsartiklar till underdånigste efterlevnad.

Instruktionen var undertecknad av landshövding Hugo Hamilton, Gefleborg d. 27 juni 1719.

Sommaren 1719, två år efter sin tillkomst, fick Fredriksskans elddopet. Till kanonservis disponerades fem artillerihantlangare. Betäckningen bestod av 40 man infanteri. Förlagda i staden var vidare 150 ryttare och 1 000 man finskt infanteri under generallöjtnant Carl Gustaf Armfelt. Dessa hade tillkommit under våren efter det olyckliga fälttåget mot Trondheim, samt 1 200 man uppbåda gästrikländsk allmoge, *vilka senare voro också väl tillövade och försedde med officerare av finska regimenterne samt gevär.* Högste chef för stadens försvar var generalen och landshövdingen Hamilton.

Den 30 juli signalerades i Gävlebukten en rysk flottstyrka, *bestående av 26 Galéer och ett antal skärbåtar med smärre fartyg.* Kosacker landsattes i Harnäsviken, där Harnäs bruk samt byarna Furuvik och Grinduga stacks i brand. Samtidigt försökte *några gellejer* forcera inloppet till Gävle, men möttes av eld från skansens kanoner och måste efter tre försök dra sig tillbaka, *ehuruväl det icke heller varit honom omöjeligt att gå berörde skans förbi, där han sig velat våga.*

Sedan lade sig fienden, skriver landshövding Hamilton i sin rapport den 10 augusti 1719, *med hela dess hit anlända makt ... uti en vik på södre sidan om Skansen, Kastet benämnd, ... dädan han utsände sina Cosacker,*

Fredriksskans i fågelperspektiv. Modell i Kungl. Armémuseum.

som uppbrände ovanbemälde fäbodställen och skärgårdar, som omöjligen var att förhindra, emedan man icke kunnat besätta var kust och skärgård med vakt, eftersom det gemenligen händer, att den som söker försvara allt, också ofta allt förlorar. Hamilton hade grupperat sitt folk vid Hemlingby. Vid Järvsta by låg en mindre avdelning som förpostering och framför fronten var två kanoner grupperade.

De vid Kastet landsatta kosackerna gick tre gånger till angrepp mot förposten vid Järvsta, men slogs tillbaka varje gång. *För sine orsaker skulle,* skriver Hamilton, *förföljdes inte de retirerande cosackerna, havandes man sedermera förnummit, det fienden i skogen haft liggande en embassade eller hinderhåll av 300 man i den mening, att medelst sine Cosacker locka oss att förfölja dem och således få fångar av oss och kunskap, men slike krigslister äro så bekante, att dess anslag slog honom helt fel.*

Efter det misslyckade angreppsförsöket söder om Gävle landsteg ryssarna på fjärdens norra sida vid Engesberg som brändes samt Kullsand och Gröndal. Hamilton var dock beredd på anfall även från detta håll och hade vid Strömsbro längs Testeboån låtit *utstaka en ny slagordning, varjämte ett par hundra hästar stodo i beredskap vid Tolvfors för att i hast kunna dittransportera fotfolket, om så skulle påfordras. Något anfall skedde likväl icke, utan fienden drog bort.*

Efter det ryska anfallet mot Gävle bröt Armfelt enligt order upp *med dess anförtrodde finska regimenter* och marscherade söderut, kvarlämnande endast 150 man till fots, *som dock merendels äro skolöse,* och 40 ryttare. Även den uppbådade allmogen måste hemsändas för att *bärga säden, så framt icke folk och hemman skulle undergå och till kommande vinter svälta ihjäl.* Hamilton vädjade till sin kollega i Dalarna, landshövdingen Appelman, om undsättning därifrån, men han fick det karaktäristiska svaret att *dalkarlen icke vill gå längre än till gränsen* mot Gästrikland. Längre fram på hösten beordrades dock 300 man ur Jämtlands regemente till Gävle, av vilka dock 46 rymde under vägen.

Våren 1720 sammandrogs en armé på cirka 7 000 man till Gävle, avsedd för ett anfall mot Ryssland. I armén ingick de starkt reducerade finska regementena och åtskilliga svenska, bland annat Hälsinge regemente, Dalregementet och Upplands regemente. Något anfall blev det inte denna sommar och inte heller sågs någon fiende till i farvattnen utanför Gävle. Mot hösten avmarscherade regementena till andra kvarter i länet.

Beredskapsåtgärder vidtogs även våren 1721 och visade sig denna gång synnerligen välbetänkta. På kvällen den 17 maj kom underrättelse om att en rysk flottstyrka åter nalkades Gävle. Den räknade 33 galärer som dock inför de av den nye landshövdingen, friherre Magnus Palmqvist, vidtagna försvarsåtgärderna seglade staden förbi, men som i stället följande dag – Kristi Himmelfärdsdagen – brände och plundrade hela Hamrånge socken inklusive

Axmars och Vifors bruk och sedan fortsatte sitt härjningståg uppefter hela Norrlandskusten.

Skansen förföll efter hand. År 1726 rekommenderade defensionsdeputationen att Fredriksskans vid Gävle återupprättades och vidmakthölls av stadens borgerskap. Inte förrän under krigsåren i början av 1740-talet kom restaurationerna igång. Arbetsstyrkan bestod första året – 1742 – av knektar ur Hälsinge regemente. Sommaren därpå fortsatte arbetena med hjälp av knektar ur Västmanlands, Jämtlands, Närke-Värmlands, Upplands och Hälsinge regementen. År 1747 arbetade ett 85-tal man ur Hälsinge regemente under tre och en halv månad på skansen.

Under den efter 1788 – 1790 års krig följande nära 20-åriga fredsperioden lämnades Fredriksskans åter att förfalla. När kriget 1808 bröt ut genomgick skansen en genomgripande restaurering. Denna gav skansen den form som den sedan under sin återstående tid fick behålla. Dess historia som fästningsverk ändades definitivt 1863 då först dess bestyckning och inventarier avtransporterades och därefter dess garnison, folk ur Svea artilleriregementes 3:e depotkompani, förflyttades till Vaxholm. I samband med hamnbyggnationerna 1902 försvann de sista resterna av Hugo Hamiltons skapelse – endast fästningsporten lämnades kvar. I dess närhet restes ett minnesmärke av huggen röd Norrtäljegranit. På monumentet läses:

Här på Blockhusharen anlade Gefle stads borgerskap under ledning av landshövdingen friherre Hugo Hamilton år 1717 en befästning, först kallad

Fredriksskans. Fästningsmuren och porten på 1890-talet.

Hugoskans, sedan Fredriksskans, hvilken 1718 och 1721 räddade Gefle från plundring och brand. Skansen förstärktes 1742 och 1789, men slopades 1863 och öfverläts 1892 till Gefle stad, som i och för hamnbyggnaden 1902 lät rasera densamma.

Källor:
Krigsarkivet Stockholm: Mönsterrullor, Fortifikationsverkets räkenskaper.
Riksarkivet Stockholm: Landshövdingens skrivelser.
Ur Gävle stads historia (1946).

*Fotnot: tremänningsregementen (-bataljoner) eller tremänningar kallades en del av de reservtrupper som sattes upp under stora nordiska kriget. Tre rote- och rusthållare fick slå sig samman för att uppsätta ännu en soldat förutom den ordinarie.

SKRIV GÄRNA OM GAMLA MINNEN
ELLER ROLIGA HÄNDELSER.

JAG TAR TACKSAMT EMOT DEM.
REDAKTÖREN

VÄRVA MEDLEMMAR
TILL KAMRATFÖRENINGEN!

ETT SOLDATTORP I ÖSTERFÄRNEBO

av Lars-Erik Nilsson

Författaren fick i samband med sökande efter en saknad fana från Österfärnebo kompani tips om ett soldattorp som renoverats med stöd av länsmuseet i Gävle.

Torpet är beläget i Berrek by i Österfärnebo socken nära Dalälven. Det är i privat ägo och är av stort intresse. Torpet som är cirka 12 kvadratmeter stort med sannolikt byggnadsår 1851 utgör den första byggnaden som kom att utgöra soldattorp, medan man byggde ett större torp som skulle vara torp enligt gällande dåtida bestämmelse för soldattorp. Detta större ordinarie torp är sedan länge borta men en del detaljer finns kvar i det ursprungliga torpet.

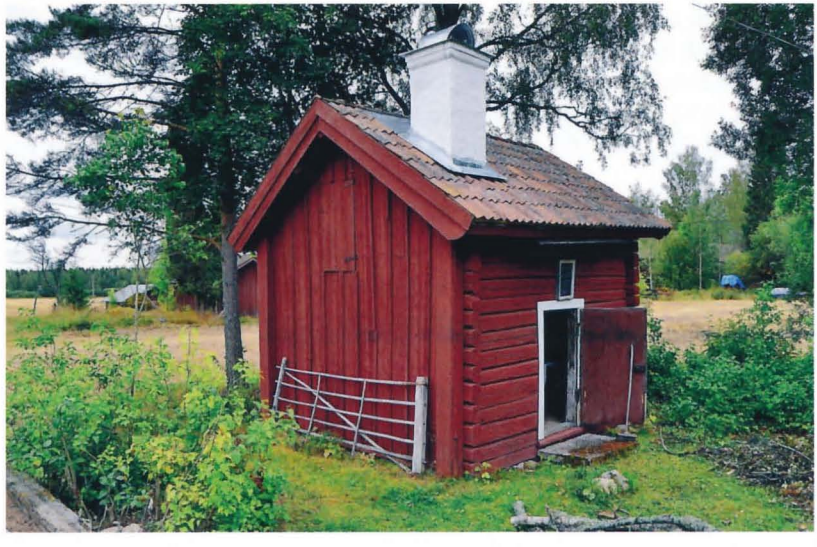
Enligt Österfärnebos hembygdsförenings medlemstidning "Koverstabladet" är torpet det enda orörda torpet i Österfärnebo.

Siste indelte soldat som bebodde torpet var soldaten nummer 80 Nordin.

Interiören domineras av väggarnas tapeter som består av tidningssidor, sista urklippet är daterat från 1920-talet.

Några data om soldaten Nordin, hämtade ur Erik Wickbergs handlingar rörande indelta soldater vid vårt regemente, uppger följande.

Född i Nora den 29 juli 1817, död den 15 april 1908. Soldat 13 mars 1837, fem fot, 6,5 tum lång. Vigsel i Nora 12 november 1839: "Soldaten vid Färnebo Compani nr 80 Jan Erik Nordin 22 år och Pigan Brita Nilsdotter i Östa 24 år, född den 9 oktober 1815, död den 7 november 1912. Giftoman: Fadren

Fördelsman Nils Ersson på Nordmyra egor. Nordins vitnesbörd godt. Companichefens skriftliga tillstånd lemnat".

Paret fick tre barn: Erik född 1840, Karin född 1843 och Olof född 1846. Kommenderad till Vaxholm 1842, Stockholm 1848 i garnisonstjänst, Långholmen 1850, Statens järnvägsbygge 1858, Ladugårdsgärde 1862.

Avsked 23 juni 1866 för allmän svaghet, tjänat väl, underhåll per expektans.

"Läsare". Varnad att uppträda och predika för läsarna 1863.

Är BOCKEN bra?
Visa den då för vänner och bekanta!

REGEMENTETS SKOGSBRANDMATERIEL

av Lars-Åke Swärdenholt

Vid tiden för regementets upphörande och dess materiels skingrande fick jag jämlikt min devis "ITERUM ADHIBERE NECESSE EST" (det är nödvändigt med återanvändning) en idé. Såsom tjänstgörande på F 15 tänkte jag mig att skogsbrandmaterielen från regementet kunde användas i Söderhamn. Jag tillfrågade en auktoriserad tjänsteman om detta och fick ett jakande svar. Materielen transporterades i en VW-pickup norrut.

Emellertid befanns ej idén och eventuellt ej heller materielens omhändertagande intressant. Sannolikt idé från "fel" person. Med detta lät jag mig icke nöja, varför materielen flyttades till farfars sommarstuga i Morviken – Sund 2:43.

Anno 2014 demonterade och ombyggde jag en före detta metallburksinsamlingsiglo i glasfiber till brandmaterielförråd. Materielen befanns i gott skick, så även nu. Den är inköpt i *Jacob Wennberg Jernhandel i Gefle*. Materiel för reducerat kompani finns operativt tillgänglig.

De gamla brandsprutorna modell Brandklipparen är tjänstdugliga och döpta till Gunnar och Ivar, Gunnar efter kapten Gunnar Fernquist och Ivar efter kapten Ivar Sjödin, båda vid olika perioder chef för Forsa kompani (4.), det så kallade "malajkompaniet", och därmed också regementets brandchef.

Närbild av förrådet. Foto: Anita Swärdenholt.

Ivar och Gunnar i närbild. Dessa har även skumomkopplare, modernt då de fanns på regementet. Foto: Anita Swärdenholt.

Min före detta värnpliktige kvartermästare på 12. brigadspaningskompaniet 1982/83 Stefan Sahlén, numera operativ brandmästare för Södra Hälsingland, har inspekterat materielen och har på förrådsdörren skrivit instruktion för ansvarsområdet daterad den 22 juli 2014. "Brandmän" är samtliga grannar tillhörande södra delen av Norrala Sund 2:26 med vilkas huvudmän jag haft materiel-SÖF. Senaste tillskottet avseende personal är unge överstelöjtnant Anders Jansson Sund 2:42.

Förrådet övervakas av dubbelposterna 1624 Bock och 32 Lans med postinstruktion "övervakar terrängen städse och framgent från evig bittidag till sent". Bock är en i rostfritt syrafast stål utskuren Bock och lackad och målad med "självlysande" röd färg från Flygvapnet. Ett SKF-öga (kullager) är ögat. 32 Lans är grannens brunn ovan jord från 1950 med Lansenradom och "pansar"-basker. Inuti densamma kan man stå post … .

Vörda askan så att glöden däri åter flamma kan.

HEMVÄRNETS MUSIKKÅR GÄVLE

av Ingvar Hansson

I Bocken för år 2012 lämnades information om Hemvärnets musikkår i Gävle och dess verksamhet. När nu redaktionen för Bocken önskat få ytterligare information kommer här en liten rapport om vad som hänt åren 2013, 2014 och hittills i år.

Värt att nämna avseende 2013 är först och främst högvaktspelning 18 – 19 maj. Vi brukar alltid ha med någon eller några marscher med anknytning till Gävleborg.

År 2013 spelade vi till exempel "Gyllene Bocken" av Oskar Jonsson samt "Hälsinge flygflottiljs marsch – When the Saints go marching in". Den sistnämnda blir alltid mycket uppskattad av publiken, medan många "experter" inte tycker att det är en riktig marsch. Det var ju dåvarande chefen för Hälsinge flygflottilj, överste Sven Lampell, som år 1967 lyckades få marschen fastställd som flottiljens förbandsmarsch.

En lite udda spelning genomfördes under tre lördagar i augusti vid Gasklockorna i Gävle. Det var Korsnäs som firade 150-årsjubileum med fest för alla anställda.

Musikkåren framträdde då i civil klädsel. I motsats till ordergivning när kåren framträder i militär uniform, uppmanades kåren vid dessa tillfällen att framträda i slitna jeans och trasiga, smutsiga T-shirtar. Musik som skulle framföras var nämligen hämtad ur musikalen "Les Misérables".

I övrigt spelade musikkåren i Gävle på nationaldagen, sedvanliga oktettspelningar åt Gävleborgsgruppen samt sommarkonsert i Regementsparken. Traditionsenligt genomfördes även två adventskonserter – en i Bomhus kyrka och en i Heliga Trefaldighetskyrkan i Gävle.

Första framträdandet år 2014 var i Gävle konserthus, där det var "Blåsarfest i kolossalformat". Förutom Hemvärnets musikkår medverkade Valbo-Sandvik musikkårer samt Skutskärs musikkår. Konserten ägde rum den 30 mars och det var drygt 70 musiker på scenen som framförde ett varierat program. Själv spelade jag inte men var engagerad som programvärd/konferencier. Mycket trevligt.

På valborgsmässoafton framträdde musikkåren i Gävle centrum tillsammans med en manskör.

1 maj hade kåren tre framträdanden – i Ockelbo, Sandviken och Gävle. Civila spelningar som är välgörande för kårens ekonomi.

Den 24 maj genomfördes en musikmarsch i Bollnäs centrum, följd av en samkonsert med Bollnäs Blås. Enormt varmt varför kåren marscherade utan vapenrock.

Dagen efter – den 25 maj – spelning vid KFÖ i Regementsparken i Gävle.

På nationaldagen den 6 juni – marschspelning i Gävle.

Årets höjdpunkt var utan tvekan Östersjöfestivalen i Karlshamn i Blekinge som ägde rum 16 – 20 juli. Kåren gav tre konserter och medverkade i tre marscher varav två var av karnevalskaraktär.

Under augusti framträdde kåren i Gävle vid Hemvärnsmusikens dag samt gav en sommarkonsert i Regementsparken. Den 30 augusti var kåren engagerad för spelning vid alliansens valupptakt i Gävle med en marsch genom staden. Givetvis civil klädsel.

Årets högvaktspelning ägde rum 27 – 28 september. Liksom 2013 så ingick ett par marscher med anknytning till Gävleborg, denna gång "Kungl. Hälsinge regementes defileringsmarsch" av Edward Åkerberg. En väldigt sällan spelad marsch. Dessutom hade vi "Gyllene Bocken" även i år.

Några oktettspelningar samt de traditionella adventskonserterna genomfördes också.

När detta skrivs i början av april månad 2015, redovisas planerade framträdanden under året. Hittills har ett oktettframträdande ägt rum, nämligen vid Kamratföreningens årsmöte då samlingsmusik spelades i Soldathemmet och militärt korum i Soldatkyrkan.

Den 26 januari åkte tolv musiker i uniform ner till Stockholm och TV 4

Nationaldagen 2014. Musikkåren uppställd på Drottninggatan vid Stortorget för avmarsch till Boulognerskogen. Hemvärnstrumslagare: Pia Strömbom.

för att medverka i en amerikansk TV-serie som heter "Welcome to Sweden". Första avsnittet, där våra musiker medverkade, sändes i TV 4 den 1 april.

Veckoslutet 18 – 19 april skall musikkåren fungera som övningsorkester för blivande dirigenter inom hemvärnsmusiken. Det blir sju dirigentelever som skall trimmas under överinseende av major Lars-Gunnar Björklund från Försvarets musikcentrum. Nytt för denna dirigentutbildning är, att en etablerad operasångerska ska medverka i en cavatina ur Rossinis opera "Barberaren i Sevilla".

En vårkonsert ska genomföras den 26 april i Sandvikens kulturhus. Sedan följer valborgsmässofirande i Gävle centrum samt civila demonstrationsspelningar den 1 maj i Ockelbo, Sandviken och Gävle.

Den 20 maj invigs Gävles nya fotbollsarena – Gavlevallen – och då har man önskat få engagera musikkåren – då som Hemvärnets musikkår.

Den 24 maj blir det spelning vid avslutning av KFÖ i Gävle och på nationaldagen den 6 juni ska kåren framträda i Gävle centrum.

Årets högvakt blir tre dagar, den 3 – 5 juli. Därefter blir det semester fram till Hemvärnsmusikens dag den 22 augusti och den traditionella konserten i Regementsparken den 27 augusti.

Ett par oktettspelningar, eventuell höstkonsert samt traditionella adventskonserter återstår på årets agenda.

Förstärkt oktett spelar vid Gävleborgsgruppens julkaffe 2014. En "civilist" inlånad då ingen av musikkårens egna hade möjlighet att ställa upp.

Rekrytering av nya musiker är fortfarande ett problem. Vi har inga ungdomar under 20 år för närvarande. Den nyrekrytering som äger rum, sker genom att personer flyttar till Gävle antingen för studier på högskolan eller för att man fått arbete här.

Antalet veteraner ökar. Musiker som fyllt 70 år får ju ingen som helst ersättning utan medverkar helt gratis om de vill vara med.

(Anm.: Författaren är veteran och har varit medlem i Hemvärnets musikkår sedan den bildades 1971-1972).

HEMVÄRNARE!
Gävleborgsgruppen och Hemvärnet i Gävleborg
svarar i dag för arvet efter
Kungl. Hälsinge regemente
och vårdar dess traditioner.
Bli medlem i Er kamratförening –
Kungl. Hälsinge regementes kamratförening!
Kontakta föreningens kassör
Rune Westergren 070-594 00 29.

OM NYKTERHET VID INRYCKNING TILL MOHED OCH REGEMENTETS NYKTERHETSFRÄMJANDE ARBETE I BÖRJAN AV 1900-TALET

av Claes Bengtsson

I ett tidigare exemplar av denna årsskrift (2014) har jag redovisat ett klipp från Gefle Dagblad den 2 september 1895 som handlar om hur soldater på väg till inryckning i Mohed söp sig fulla och ramponerade järnvägsvagnen de färdades i. Under uppehåll på stationen i Ockelbo måste kronobetjäningen ingripa för att reda ut situationen. Bland annat denna händelse motiverade regementet och dess regementspastor Erik Ivar Hultin att påbörja ett nykterhetsfrämjande arbete.

År 1901 stiftades Helsinge Regementes Nykterhetsförbund med pastor Hultin som förste ordförande. Nykterhetsförbundet var aktivt även sedan regementet flyttat till kasernerna på Kungsbäck. En protokollsbok har hittats i Gävle Kommuns arkiv och i denna kan man läsa om förbundets möten med föredrag, deklamationer, servering av isdricka och andra aktiviteter. I förbundets styrelse fanns kompanideputerade från samtliga kompanier.

Hälsinge regemente och dess regementspastor Hultin arbetade aktivt på flera sätt för att förbättra nykterheten bland soldaterna vilket man kan läsa i ett flertal äldre skrifter och tidningsartiklar.

Ur Gefleposten den 11 maj 1901 har följande saxats:

Beväringens inryckning i Mohed. Den av regementspastor I Hultin igångsatta rörelsen till främjande av en god anda, nykterhet och ett hyfsadt uppförande bland de värnpliktiga synes av förhållandena under inryckningsdagen till Mohed att döma redan haft fördelaktigt inflytande. Till heder för årets beväring må nämligen nämnas, att knappast någon värnpliktig var onykter samt att denna årsklass såväl under resan som efter ankomsten till Mohed uppförde sig ovanligt hedersamt och hyfsadt. En och annan korpral syntes däremot icke fullt nykter.

I en redogörelse utgiven av Nordiska Nykterhetsmötets Centralstyrelse, Stockholm 1903, kan man läsa följande:

På initiativ av regementspastorn hade i länets flesta kommuner före inryckningen anordnats stora möten för beväringsmän, varvid särskilt dryckenskapens, icke minst öldryckenskapens, faror framhållits. Följden av dessa möten hade blivit, att under färden till mötesplatsen och under inryckningen allt försiggått lugnt och stilla, i stället som förut ett förskräckligt fylleri med skrän och oljud ägt rum, samt massor av beväringsmän anmält sig till inträde i Helsinge regementes nykterhetsförbund. På mötesplatsen hade en läs- och skrivpaviljong bidragit till att motverka krögerirörelsen.

(Red:s anm.: I Bocken 2014 finns en artikel "Regementets nykterhetsförbund". Den bygger på den protokollsbok som genom Claes Bengtssons försorg ställdes till redaktörens förfogande år 2011).

Indelta knektar på Mohed vid slutet av 1800-talet under "fikapaus". Eller är det starkare drycker i flaskorna? Foto: Gävle stadsarkiv.

Det möjligas konst

"Om jag ber er vända upp och ner på huset där borta,
så svaras ej, det är omöjligt,
utan man går åstad och försöker med alla krafter;
först se'n det skett,
inberättas omöjligheten."

(Stående order av generalmajor Georg Carl von Döbeln
under striderna om Åland vintern 1809).

UNDERVISNING FÖR INFANTERISTEN - NÅGRA KOMMENTARER

av Knut Björkenstam

För ett par år sedan fick jag av min bror Sten Björkenstam ett gammalt reglemente från 1904, **UNDERVISNING FÖR INFANTERISTEN**. Min bror hade i sin tur fått den av Tord Olsson, en trogen medlem i kamratföreningen. Kan denna lilla bok vara av intresse? Så skriver min bror. Jag har funnit att det är den, åtminstone för mig. Jag tror dock att den kan intressera jämväl andra, varför jag här kommer att göra vissa "nedslag" i reglementet.

På pärmens insida framtill finns plats för att fylla i uppgifter om innehavarens namn, värnpliktsnummer, volontärnummer med mera. Ett namn är angivet med blyerts – D. Gauffin. På pärmens insida baktill finns plats för namn på olika chefer, såsom halvtroppchef, troppchef, plutonchef och så vidare upp till arméfördelningschef.

Inledningsvis, bredvid ett fotografi av konung Oscar II står att reglementet är fastställt genom generalorder den 19. april 1904, N:R 526. Så följer den dåtida krigsmans erinran, den som börjar "Krigsman skall frukta Gud och vara Konungen huld och trogen ...". Efter den står det: *Åsidosätter krigsman någon af de skyldigheter, hvilka honom såsom sådan åligga, straffas han enligt strafflagen för krigsmakten.*

INNEHÅLL

Första afdelningen Sid.

Kap. I. Konung och fädernesland ... 5
II. Den svenske soldaten ... 10
III. Sveriges försvarskrafter m. m ... 24
IV. Marscher och järnvägstransporter ... 38
V. Förläggning ... 46
VI. Spaning och skydd under marsch och förläggning ... 51
VII. Striden ... 68
VIII. Hälsovård ... 78
IX. Utrustningen och dess vård ... 83
X. Skjutning ... 108
XI. Tjänsten i allmänhet ... 113

Andra afdelningen

Vakttjänst ... 122
Soldatens fältutrustning ... 125

Utdrag ur kokinstruktionen ..... 136.
Utdrag ur krigslagarna m. m. ..... 142.
Särskilda iakttagelser vid fälttjänstöfningar..... 151.
Kartors betydelse ..... 151.
Sveriges militära indelning ..... 155.
Gradbeteckningar och utmärkelsetecken ..... 157.

Nu följer kortfattade utdrag ur de olika kapitlen i första avdelningen med undantag för kapitel III. Jag har valt sådant, som jag anser vara typiskt för den tid, då reglementet gavs ut. Den gamla stavningen har jag bibehållit.

Konung och Fädernesland

Konungen styr Sveriges rike. – Fäderneslandet är hvad oss synes kärt och dyrbart. – Svenska flaggan samt regementets fana äro sinnebilder af fäderneslandet. – Vi skola väl akta och vårda minnet af våra fäder. - Den som vill bevara freden rustar sig för kriget. – För landets försvar kräfves öfning. Att af Sveriges unga värnpliktiga dana *soldater*, som äga krafter och lugn att med döden för ögonen röra sig snabbt, lystra på befälet, skjuta och *träffa*, därtill kräfves **öfning, öfning och åter öfning**.

Den som *undandrager* sig att fullgöra värnplikten och endast vill njuta fosterlandets gåfvor utan att gälda dess kraf, han är ovärdig att nämnas bland fria svenska män. Att svika Konung och Fädernesland var i fädrens dagar icke svenskmannased.

Den svenske soldaten

I krig är det icke i främsta rummet truppernas antal som fäller utslaget, utan fastmer deras halt, deras egenskaper såsom soldater och människor. – Krigslydnaden är arméns grundpelare och ett hufvudvillkor för framgång i fält. – Den som icke förstår sitt eget bästa, att lyda af fri vilja, måste tvingas, ty ens tredska kan vålla mångas fördärf. – Anser sig soldaten genom erhållen befallning lida orätt, måste han likväl **först lyda och fullgöra befallningen**, men äger sedan rätt att klaga. Att klaga framför trupp är förbjudet, utom vid generalmönstring.

Generalen ensam vinner icke segern. Mannen i ledet bär äfven i sin mån ansvar. Hög som låg måste uppbjuda *alla* krafter till framgångens vinnande. – Kriget kräfver ej blott mod utan ock uthållighet. Den som, motgångar till trots, härdar ut i det längsta, han vinner till sist seger. Krafterna räcka vanligen lika långt som *viljan*.

Underlätta för befälhafvarna deras mödosamma kall. De veta bäst hvad kriget kräfver och bära *i första hand* ansvaret för, att ehnvar får sådan färdighet i vapnens bruk att han ej blir ett lätt offer för fiendens kulor och bajonet-

ter. Men om man *själf* icke hjälper till af alla krafter och efter bästa förmåga använder den korta öfningstiden, blir man aldrig en *god* soldat.

Den som stormar på sin hälsa förmår icke att uthärda ett fälttågs ansträngningar. Hans kroppskrafter minskas i förtid, och hans själsförmögenheter aftaga hastigt nog. - Ett *sedligt* liv bör vara utmärkande för hvarje soldat. Osedlighet är ett folks fördärf och förvandlar den frie mannen till lidelsernas slaf. Icke ens den bäste undgår frestelser. - Genom sinnesstyrka och viljekraft, hvilka först då göra sig rätt gällande, när de äro grundade på en sann gudsfruktan, kunna de dock öfvervinnas.

Goda seder utesluta ej det friska lefnadsmod som är oskiljaktigt från en käck och duktig soldat. Krigarlifvet i skog och mark och de dagliga kroppsöfningarna upplifva sinnet och komma soldaten att glömma de vedermödor som under fältförhållanden ej kunna undvikas.

Godt kamratskap är framförallt nödvändigt inom regementet. Regementet bildar den stora militära familj inom hvilken ynglingen uppfostras till soldat. Regementets anseende är också hans.

Svenskar och norrmän sammanbo på den Skandinaviska halfön och äro förenade genom *unionen*. Gemensamma äro de faror som kunna hota dem. Norrmännen äro därför våra krigskamrater, och Konungen är högste befälhafvare äfven öfver Norges stridskrafter.

Soldaten skall såväl i såsom utom tjänsten uppträda så, att den uniform han bär vinner aktning hos alla. Mellan militärer och den civila befolkningen är godt samförstånd nödvändigt. Hvarje soldat återgår småningom till det civila lifvet, de civila hafva varit eller skola en gång blifva militärer. *Svenska hären är en del af svenska folket.*

Marscher och järnvägstransporter

Förflyttning af trupper sker vanligen genom *fotmarsch* eller *järnvägstransport*. Nödig *marschvana* vinnes under utbildningstiden genom marschöfningar. Efter dess slut kan den bibehållas genom lämpliga idrottsöfningar.

Såväl före marschs anträdande och efter dess slut som vid raster under marschen *skall soldaten omsorgsfullt sköta sina fötter samt efterse att fotbeklädnaden är i godt skick.* - Vid öfvergång af krigsbro, fältbro eller andra broar af svagare byggnad får marschen ej ske i takt. Under *nattmarscher* får soldaten vid kortare rast eller halt icke sätta eller lägga sig ned.

Förläggning

I fält förläggas trupperna i **kvarter** eller **bivack**. Med kvarter förstås förläggning under tak. Bivack är förläggning under bar himmel med eller utan skyddstält. Då endast en del af truppen kan förläggas under tak, medan återstoden bivackerar, uppstår *kvarterbivack*.

Vid all förläggning skall ordning, snygghet och renlighet iakttagas.

Kokning, tvätt och badning få endast ske på för ändamålet anvisade platser. Allt orenande på andra ställen än latrinplatserna eller särskilt anvisade afträden är förbjudet.

Soldaten skall vid all förläggning inrätta sig så att han är beredd att hastigt bryta upp. *I fiendens omedelbara närhet skall han hvarje kväll, innan han går till hvila, packa ränseln (persedelpåsen) och lägga öfriga persedlar i ordning,* så han i händelse af *alarmering* ögonblickligen kan rycka ut, äfven i mörker.

Spaning och skydd under marsch och förläggning

I tid vunnen kunskap om fiendens styrka och förehafvanden är ett väsentligt villkor för framgång i fält. - En snabb, dödsföraktande och fintlig patrull är ovärderlig genom de stora tjänster den kan göra.

Vid förläggning skyddas trupperna vanligen af större eller mindre infanteriafdelningar, som benämnas *förposter* och förses med smärre kavalleristyrkor till hjälp vid spaningen. - *Hvarje post och patrullkarl skall vara klart medveten om, att han i sin mån är ansvarig för mångas trygghet och lif.* - Posts förnämsta skyldighet är att *vara vaksam*, att med öga och öra gifva akt på fienden äfvensom på allt som kan antyda dennes närvaro.

Striden

Krigen afgöras genom strid, stridens mål är seger. - Endast anfallet kan skänka seger. - I striden ser soldaten döden i vitögat. Han undgår den lättast genom att hastigt tvinga fienden tillbaka. Han finner den säkrast genom att vända fienden ryggen. Frukta ej fiendens kulor. Den kula man *hör*, skadar en icke. - Glöm aldrig att ett välriktadt skott är mera värdt än tio afgifna på måfå. -Soldatens bästa skydd är hans goda gevär och väl fyllda patronväskor. - Det är förbjudet att visa grymhet mot fientliga krigsmän eller begå onödigt våld mot värnlös fiende.

Hälsovård

De militära öfningarna äro hälsosamma, liksom idrott i allmänhet, på grund af den ofta återkommande kroppsrörelsen i det fria, och stärka arbetsförmågan hos de värnpliktiga, hvilket yrke eller sysselsättning de än hafva.- Soldaten skall noggrant iakttaga *personlig renlighet.* - Fötternas omsorgsfulla vård är ett grundvillkor för soldatens krigsduglighet.

Spottning får inomhus samt i förstugor och å dylika ställen endast ske i för ändamålet befintliga spottlådor.

Utrustningen och dess vård

Soldaten är själf ansvarig för vården af de gevärs-, beklädnads-, utrednings- och *remtygspersedlar* äfvensom af den *sängutredning* m. m., som äro till honom utlämnade, och skall, om de genom hans förvållande förkomma eller skadas, ersätta dem till det värde, som för hvarje gång kan blifva desamma åsatt, alltefter som de varit i användning längre eller kortare tid.

Svenska infanteriets beväpning utgöres af ett tidsenligt, välskjutande och dyrbart **gevär**, benämndt *6,5 mm. gevär m/96*. För att bibehålla sina egenskaper som ett utmärkt skjutvapen fordrar detta gevär af soldaten den *noggrannaste vård*. - De till kompanierna utlämnade *borstviskarna* äro *uteslutande* afsedda för gevärens inoljande varvid användes: vaselin eller bomolja, kokt linolja för stock och handskydd, lappar eller trassel för loppet, blånor eller trassel för patronläget. Gevärets rengöring är antingen *vanlig rengöring* eller *större rengöring*.

Af ammunition bär hvarje soldat minst 100 skarpa patroner. Under pågående längre skjutning bör krutsmutsen allt emellanåt och minst efter hvart 24. skott aflägsnas genom dragning av loppet.

Näst geväret äro **skodonen** soldatens viktigaste persedlar. Soldatens fältduglighet beror nämligen i hög grad däraf, att han har välsittande och ordentligt skötta skodon.

Reservproviant, i regeln bestående af bröd, konserver, choklad (kaffe) och dylikt, bäres i fält af hvarje soldat för att användas då annat sätt att få lifsmedel ej med fördel kan begagnas. **Reservproviant får under inga omständigheter tillgripas utan befallning.**

Strumpor, skjortor och underkläder skall soldaten lära sig att själf tvätta och laga, så att han i fält må kunna hålla dem rena och hela.

Skjutning

Felskjutning är i de flesta fall beroende på skyttens oro vid affyringen eller felaktig inriktning. Stundom kunna äfven andra förhållanden såsom stark vind, köld osv. inverka. - *Ensam soldat* skjuter endast då han kan påräkna träff. Om målet rör sig åt sidan, *sikta framför detsamma*. Om det blåser starkt från sidan, *håll åt vindsidan*.

Tjänsten i allmänhet

I tjänsten nyttjas uniform. Soldaten får begagna *egna uniformspersedlar*, såvida de äro öfverensstämmande med gällande modeller. - Soldat, klädd i uniform, aftager aldrig hufvudbonaden vid hälsning under bar himmel eller i förstuga. Hälsning göres ej på den som befinner sig på större afstånd än 30-40 steg. - *Norska och utländska officerare och underofficerare* få samma honnör som svenska officerare och underofficerare. - Soldatens tal till öfverordnad skall vara kort, högt och tydligt samt ej innehålla onödiga utläggningar.

Soldaten får under de tider mellan revelj och tapto, då tjänstgöring för honom icke ifrågakommer, dvs. under fritid, utan att därtill begära särskilt tillstånd, vistas hvar som helst inom gränserna af regementets läger- eller kasernområde.

Soldat, som befinner sig utanför regementets läger eller kasern, men inom förläggningsorten, och får kännedom om, att *upplopp* utbrutit inom orten eller att *larm* signalerats vid lägret eller kasernen, skall genast, äfven om han är permitterad, inställa sig till tjänstgöring.

Anmälan om **giftermål** afgifves af fast anställd soldat till kompanichefen, så snart sådant blifvit ingånget.

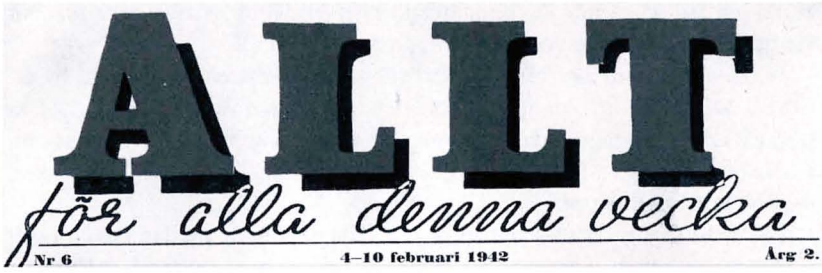
De viktigaste **signalerna** äro *larm, marsch framåt, halt, inryckning, eld* och *eld upphör* samt *revelj, förgaddring, tropp, tapto, brandsignal* och *tystnadssignal (regementets igenkänningssignal).* Dessa signaler skall soldaten kunna.

*

Så långt utdragen ur det gamla reglementet. Dessa är inte heltäckande men det torde klart framgå att en hel del från 1904 är sådant som vi senare tiders infanterister känner väl igen från vår egen tid i "Kungl. Maj:t och Kronans tjänst". Ja, även dagens soldater torde ha ett och annat att hämta vad gäller inte minst "puts och studs". Somliga regler är eviga sanningar och borde även i dag ligga till grund för den militära verksamheten, inte bara inom infanteriet (om det nu finns kvar).

Vykort från tiden strax efter regementets inflyttning på Kungsbäck. Foto: Gävle stadsarkiv.

VECKOPRESS UNDER BEREDSKAPEN

av Claes Bengtsson

Det är ett sant nöje för en gammal knekt och historienörd att hitta gamla tidningar med artiklar som har anknytning till beredskapstiden och hans gamla regemente. Även om jag själv är något för ung för att ha en personlig anknytning så finns det släkt och äldre kamrater som har berättat minnen från de svåra åren runt 1940.

I tidningen *ALLT för alla* från februari 1942 finns en artikel om Marma Skjutfält, som visserligen tillhörde ett annat regemente men, som under min aktiva tid vid regementet blev en del av detta. Delar av texten återges här i sammandrag:

"Det finns en mycket liten svensk ort som kan skryta med att ha ett eget idrottens hus, nämligen Marma i Gästrikland. Där har hammarslagen ekat de senaste veckorna. Där har rustats och pyntats och arbetats dygn efter dygn av idrottsintresserade gossar i kronans kläder. Efter långa marscher, påfrestande övningar ... ja vid varje ledigt tillfälle har de begagnat sin fritid till att ställa iordning en idrottshall av imponerande mått. Den invigs den 1:a februari av regementschefen.

Idrottshallen var tidigare något så främmande för idrott som två sommarstall som ställts till förfogande av militärledningen och flinka händer har snabbt trollat fram en lokal, där man kan fördriva den annars händelselösa fritiden. En förnämlig insats har gjorts av idrottsofficeren *Arne Freese*.

Det är många idrotter som kan utövas i den nya idrottshallen – om än inte alla på en gång: boxning, brottning, tennis, bordtennis, handboll och gymnastik."

I samma tidning återges ett kapitel ur Peter Nissers roman från finska kriget *"Blod och snö"*. Under min tid som militär på I 14 och Jägarskolan har jag haft chefer och arbetskamrater som varit frivilliga soldater i Finland. Tan-

karna går till dessa när jag läser inledningen till Peter Nissers roman, som återges i veckotidningen och varifrån jag saxat följande:

"Löjtnant Arthus har blivit kallad till kompanichefen: "Vi måste ha en patrull över på andra sidan. Du får ta den, har chefen sagt. – Om du kan så ställ till oreda och skjut och härja, men huvudsaken är att jag får rapport om, var de befinner sig ... Lycka till." Nu startar patrullen, löjtnanten och tre man, mot de fientliga linjerna."

Till sist vill jag avsluta med att återge följande dialog mellan tanten i tidningskiosken och författaren - buspojken - någon gång i slutet på 1940-talet:

- Har ni allt ?
- Ja, naturligtvis !
- Bra, då skall jag be att få en påse småspik.

EN 16-ÅRIG SOLDATS FÖRSTA MÖTE MED SIN KOMPANICHEF OCH KOMPANIADJUTANT

av 162 Bengtsson

Den första avlämningen efter inryckningen till kompanichefen äger rum på kaserngården vid trädallén utanför A-kasern.

Plutonchefen löjtnant Sten Wiberg har tillsammans med sergeant Ivar Sjödin lyckats med att få den outbildade hopen av befälselever formerad till något som liknar gruppkolonner. Efter avlämningen visiterar kapten Leopold Broman, med fanjunkare Bertil Andersson snett bakom sig, de nyinryckta soldaterna genom att stanna upp framför var och en och med en barsk min granska vederbörande uppifrån och ned.

När det är min tur att bli granskad stannar kapten Broman upp en extra stund, tittar undrande på mig, tittar sedan på fanjunkare Andersson varvid båda stirrar på mig igen. Fanjunkaren säger högt och tydligt efter några sekunder: "Ja, kapten. Han är konfirmerad!!!"

1945 – 2015

av Knut Björkenstam

Då den förstärkta försvarsberedskapen denna dag upphör, vill jag tacka Sveriges krigsmakt för vad den uträttat under sjuttio månaders ofred omkring oss.

Sveriges fred har kunnat bevaras. Det är visserligen för tidigt ännu att klarlägga och inbördes rätt avväga de skilda anledningarna till att så kunnat ske. Men jag är djupt medveten om den betydelsefulla andel krigsmakten haft därutinnan att vi kunnat bevara icke blott freden utan även friheten.

Det har varit nödvändigt att under dessa gångna krigsår snabbt bygga upp vårt försvar till största möjliga styrka. Denna förstärkning av vår krigsmakt har kunnat genomföras endast under anspänning av alla tillgängliga krafter och för stora kostnader. Med djupaste tillfredsställelse konstaterar jag, att vad jag och min regering krävt av Sveriges folk givits i en anda av enighet kring försvaret, som alltfort består. Försvaret har blivit en hela folkets angelägenhet. Det är min fasta övertygelse, att därigenom skapats den viktigaste förutsättningen för att försvaret skall få den inre styrkan förutan vilken krigsmakten är av ringa värde.

Vårt försvar har icke behövt sättas på det yttersta provet. Men likväl har det drabbats av förluster. Vi äro alla tack skyldiga de många, som fullgjort sin plikt intill döden. Vi böja våra huvuden för deras minne. Jag uttalar min varma medkänsla för deras efterlevande. Vi stå även i skuld till alla dem, som under sin tjänsteutövning ådragit sig svåra bestående skador.

Vapenskiftet i vår närhet har upphört för denna gång. Vi vet föga om framtiden. Visserligen hoppas en plågad mänsklighet på bättre och ljusare tider. Men de, som ofärden gått fram över, äro förvisso medvetna om vart vapenlöshet leder. Vi ha sett en skrämmande verklighet tätt inpå våra gränser. De erfarenheterna ger oss anledning nog att även framgent se om vårt hus och hålla vårt försvar berett. Så bevara vi bäst åt dem, som skola taga arv efter oss, vårt älskade fäderneslands frihet och fred.

Med dessa citerade ord tackade Sveriges konung Gustav V landets krigsmakt för dess insatser under beredskapstiden 1939 – 1945 och sin maning inför den osäkra framtiden. Detta skedde i ett brev till överbefälhavaren, generalen Helge Jung, den 30 juni 1945.

Då det i år gått 70 år sedan andra världskriget slutade har det funnits anledning att på något sätt erinra härom i årets upplaga av *Bocken*. Vårt regemente tog i likhet med andra enheter inom krigsmakten aktiv del i försvaret av landet. Detta medförde också offer. Bland de större olyckorna i landet kan nämnas jagarkatastrofen i Hårsfjärden, ubåten Ulvens minsprängning,

sprängningsolyckorna på Ränneslätt och Krigsskolan Karlberg samt färjeolyckan på sjön Armasjärvi i Norrbotten.

Även vårt regementes krigsförband drabbades av olyckor med dödlig utgång ehuru ej i samma omfattning som de ovan anförda. Ett bevis härpå i sen tid är en annons *Till Minne* i Svenska Dagbladet fredagen den 15 maj 2015. Det gällde löjtnanten vid regementet Sven August Herbert Håkansson. Denne var utbildad flygspanare och var kommenderad till Södermanlands flygflottilj, en spaningsflottilj. Vid ett uppdrag mellan Gotland och Balticum den 15 maj 1944 försvann flygplanet med bland andra löjtnant Håkansson ombord. Planet har aldrig återfunnits. I *Bocken 1945* var en minnesruna införd. Där stod bland annat: *Flygplanet deltog i den rutinmässiga övervakningen av nämnda vattenområde och skulle därutöver vid ifrågavarande uppdrag spana efter ett dagen innan försvunnet svenskt flygplan, som det senare visade sig nedskjutet av tysk jakt. Gjorda undersökningar ge vid handen, att det ej finns anledning förmoda, att löjtnant Håkanssons flygplan nedskjutits. Orsaken till försvinnandet torde aldrig kunna klarläggas.*

Min älskade och aldrig saknade Pappa
Vår Morfar, Morfarsfar och min Svärfar

Sven August Heribert Håkansson

* 31 juli 1914
i Ystad

† 15 maj 1944
söder om Gotland

Omkommen under ett spaningsuppdrag inom Svenska Flygvapnet
– aldrig återfunnen

På ett bord i ett rum som Du aldrig har sett
Står en blommande röd rosenbukett

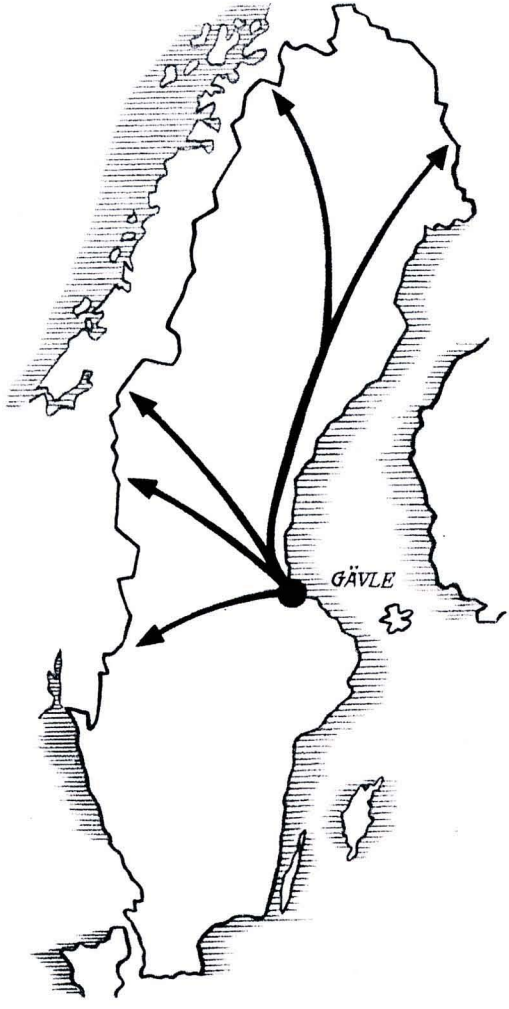
Göran Fristorp

Du omsluter oss alla med Din värme och styrka

Marie-Louise Christina
och Louis
Gabriella, Alexandra, Janek,
Christoffer, Stéphanie
och Adrienne
Tio barnbarnsbarn

Löjtnant S. A. H. Håkansson.

Pilarna anger var i riket regementet fullgjorde beredskapstjänst.

Den upprustning av det svenska försvaret som tog en blygsam början 1936 för att sedan accelerera under det andra världskriget fullföljdes några år efter krigets slut. Att bygga upp det som raserats tar sin tid. Härom skriver Gustav V att *"vi även framgent ska se om vårt hus och hålla vårt försvar berett"*. Hur är det i dag? Är vårt försvar berett? Detta kan verkligen diskuteras men en debatt härom ligger inte inom ramen för detta inlägg med koppling till ofärdsåren 1939 – 1945.

Saknaden av en Helge Jung och "juntan" kring honom och deras debattorgan Ny Militär Tidskrift är i dag stor. Sådana officerare skulle behövas.

REKRYT-
POSTEN
MARS 1959

Överste Henriksson

Regementschefen nöjd med rekrytomgången

Er rekrytutbildning är nu avslutad, och Ni har därmed fått den utbildning som fordras, för att Ni skall kunna krigsplaceras vid olika fältförband, tillhörande regementet. Härmed kommer Ni också att ingå som betydelsefulla länkar i den militära beredskap, som vårt land på grund av det utrikespolitska läget måste upprätthålla.

Då Ni nu rycker ut och återvänder till Er civila gärning, i vilket medvetande gör Ni då detta? Är det i medvetandet om att ha gjort Ert bästa och uppträtt på sådant sätt, som anstår svensk ungdom? Ja, svaret på den frågan kan Ni nog bäst lämna själva.

Min uppfattning är, att den stora huvuddelen av Er skött sig på sådant sätt, som jag hoppats och väntat — som ungdom av bästa märke. Väl har jag mången gång haft anledning fälla hårda ord och utdela bestraffningar för förseelser och försummelser, men jag har dock oftare haft glädjen utdela beröm för det sätt, på vilket Ni tillgodogjort Er utbildningen och löst förelagda uppgifter. Med vissa undantag har Ni dessutom skött Er väl såväl i som utom tjänsten, och glädjande nog har antalet fylleriförseelser varit förhållandevis ringa.

Slutövningarna i trakten av Sundsvall har givit belägg för min tidigare uppfattning, att bataljonen väl motsvarar de krav, man kan ställa vid utbildningsårets slut, och att Ni kommer att utgöra ett värdefullt tillskott i krigsorganisationen.

Jag tackar Er alla för den gångna tiden, för de insatser Ni gjort, för den goda viljan och för ett gott humör även under besvärliga förhållanden. Ni kan med få undantag återvända hem i det goda medvetandet om att ha gjort Er plikt och uppträtt på sådant sätt, som anstår soldater, tillhörande Kungl. Hälsinge Regemente.

MINNEN FRÅN MINA 14 ÅR SOM AKTIV OFFICER VID KUNGL. HÄLSINGE REGEMENTE

av Anders Lindström

(Red:s anm.: Denna artikel har i många år legat i redaktörens manuslåda. Nu kan det vara dags för publicering, elva år efter författarens första artikel införd 2004).

När jag skrev min artikel som handlade om min värnplikt och som infördes i Bocken 2004 lovade jag att återkomma med ytterligare händelser som jag anser värda att bevaras för eftervärlden.

Jag började min aktiva tjänst som värnpliktig sergeant i augusti 1971 med placering som instruktör på trossplutonen på 12. kompaniet. Hösten 1972 påbörjade jag civil utbildning i Uppsala för att därefter fortsätta en eftergymnasial utbildning på Försvarets Gymnasieskola som avslutades våren 1975.

Efter de civila studierna vidtog ett års utbildning på Arméns kompaniofficersskola/AKS i Uppsala ("Arméns konstigaste skola"), tidigare Arméns underofficersskola/AUS ("Arméns underligaste skola"). Denna utbildning följdes upp med Truppslagsskola för kompaniofficerare/TSK på Kvarn i Östergötland 1980-1981 som medförde kaptens grad i svenska armén.

Mellan och efter utbildningarna upplevde jag en hel del olika händelser som jag vill delge läsarna av Bocken.

Nedan följer händelser som jag upplevt som minnesvärda

Förvaltaren tillika motorofficeren Tore Sörqvists traktorutbildning för befäl under sommaren 1973 är väl värd att minnas. Alla eleverna, inklusive mig själv, var något irriterade på hans förmåga att hålla ut på utbildningstiden varje dag. Under tre veckors tid manglades vi att framföra traktor med släp i Gästriklands olika terrängavsnitt. Utbildningen blandades med teori och tekniska kunskaper. Ingen dag under denna period avslutades före klockan 17.15. Plötsligt en dag avbröts övningen klockan 15.30 i höjd med i dag liggande Gävlebro.

Tänk er att 20 traktorekipage står med fronten mot söder på Gränsvägen varvid förvaltare Sörqvist avbryter övningen med ordern att backa hem till kaserngården. Ingen kom till kaserngården före 18.00. I dag kan man skratta åt händelsen.

Ytterligare måste jag nämna kapten Urban Gjerulfs och rustmästare Åke Wiklunds målade stenar på kaserngården. Befälet skulle utbildas i soldatkvart sommaren 1974. Varje morgon under tre veckors tid iklädda vapen, hjälm samt stridssele exercerades vi runt på kaserngården, oavsett temperatur, under ledning av ömsom Gjerulf, ömsom andra av honom utsedda trupp-

förare. Vi fick till allas stora förtret förflytta oss med språng runt och ställa upp vid dessa i förväg utplacerade stenar på kaserngården.

En episod var när jag tillsammans med sergeant Swenecke skulle utbilda en gruppchefsskola i sambandstjänst. Vi var väl medvetna om att soldaterna ofta och gärna pratade annat på radion än de tilldelade textmassorna. Cirka 30 gruppchefselever satt utspridda runt B-kasernen indelade två och två med tilldelade frekvenser på Radio 140 för att träna i att prata reglementsenligt. Vi varnade för att radiokontrollen i Uppsala mer än gärna avlyssnade trafiken.

En dag var det ett par som pratade allt annat än tjänst på radion varvid vi gick in på frekvensen och sade: "Detta är radiokontrollen i Uppsala. Var vänlig uppge nummer, namn samt regementstillhörighet." Morgonen efter vid mottagningen i kompanikorridoren klev kapten Hans Beminge upp på en pall och höll upp en hålremsa som vi hämtat från dagofficerens rum. Följande uttalande levererade Beminge: "Det är för djävligt att man som ansvarig kompanichef skall behöva erhålla meddelande från Uppsala att några beväringar sitter och pratar skit på radion under utbildning. Ni som är skyldiga kliv fram ett steg." Två soldater gjorde då detta. Fem dagars kompaniförbud blev resultatet.

Jag tjänstgjorde från 1978 ett antal år på granatkastarkompanierna, främst på pjäsplats. Ett problem var att eldledningssoldaterna på observationsplats (o-plats) inte uppträdde fältmässigt. Jag på pjäsplats och kapten Backman på o-plats genomförde ett år följande moment för att stävja eldledningsgruppernas bristande fältmässighet.

Under första skjutningen på Marma skjutfält hängde vi 50 meter bakom o-platsen på Kronsätershöjden upp tre stycken sprängdegspatroner vilka sammankopplades med en sekunds fördröjd utlösning. Laddningarna utlöstes av mig från pjäsplats via en dragen elkabel. När vi avfyrade det första laget (tre granater, en från varje pjäs) så var fältmässigheten på o-platsen sisådär. Granaterna var i luften cirka 30 sekunder. Från o-platsen kunde de tydligt höra avfyringen på pjäsplatsen. Efter 25 sekunder small det bakom o-platsen varvid Backman vrålade: "Skydd!" Det var ingen som såg att de verkliga granaterna låg rätt i målet på behörigt avstånd framför o-platsen. Efter denna konstruerade incident blev fältmässigheten betydligt bättre.

Som förstaårs befäl på granatkastarkompaniet blev man utsatt för en så kallad "bananfest" vid första skjutningen på Marma skjutfält. Ett år var det löjtnant Boström, som nybliven chef för trosstroppen, som skulle testas. Detta år fick vi på pjäsplats förstärkning från granatkastaravdelningen på Livkompaniet, nämligen fanjunkare Tommy Eklöf. Kapten Inge Olsson, vida känd på regementet för att om tillfälle gavs passa på att skapa situationer, tjänstgjorde även han på samma kompani. Han informerade i största förtroende Boström under Marmaskjutningarnas första dygn att även Eklöf var så kallad banan varvid Boström kontaktade Eklöf för att efterhöra om hur de tillsammans

skulle genomföra "banankvällen". Eklöf som var en gammal granatkastarräv, vilket Olsson mycket väl visste, dock ej Boström, formligen exploderade när Boström hade mage att påstå att Eklöf skulle vara "bananbefäl" innevarande år.

Eklöf gjorde vid olika tillfällen gästspel på pjäsplats eftersom hans befälselever testades främst vad avsåg pjäsplatstjänst. En dag på Marma skjutfält gick fanjunkare Eklöf, mitt under brinnande skjutning, på avträdet 50 meter bakom pjäsplatstältet. Avträdet var utrustat med en stång mellan två träd samt en latrinett. Fanjunkaren träffade latrinetten i bakkant varvid denna föll omkull. Då hördes en hög och grov stämma ljudande mellan tallarna: "Rätt i sida, bortom 100".

Kapten Lars Isaksson köpte som en av de första befälen på regementet in en okrossbar termos, vilken han stolt demonstrerade på pjäsplats i Marma. Löjtnant Lars-Ove Blom testade hållbarheten genom att backa över termosen med lastbil Tg 30 full med barlast och terrängkedjor. Blom gick in i pjäsplatstältet med en totalt tillplattad termos och överräckte densamma till "Isak" vars kommentar var: "Köp en ny!" – "Uppfattat, kapten," blev Bloms svar.

Första året allt befäl skulle genomföra soldatprovet fick jag förmånen att gå med bland andra kapten Bengt Berlin och fanjunkare Tommy Eklöf. Vi startade och gick i mål vid exercishuset. Jag tror det var 1978. Vi som var på trupp med stor vana att dagligen gå i marschskor klarade oss för det mesta ganska bra de tre milen på sju timmar med stridspackning. Just denna dag var det ett bedrövligt väder med regn och stundtals hård vind. När vi kom fram till Alborga var vi helt genomblöta av regn från knäna och ner i kängorna, beroende på att regnkappan inte nådde ner till dessa. När vi kom i höjd med Sälgsjön skulle vi stanna och äta mat. Två av gruppmedlemmarna hade dragit på sig så grova skavsår på hälarna att de beslutade att gå vidare utan rast. Ifall de stannat hade de aldrig kommit igång igen. Avslutningsvis genomfördes ett skjutmoment på bana B varvid vi fick ammunition på 200-metersvallen. Därefter skulle vi fältmässigt förflytta oss fram till 100-metersvallen och skjuta momentet. När det var klart blev vi beordrade av skjutledaren, löjtnant Bertil de Maré, att tömma hylsfångarna på 200-metersvallen varvid Bengt Berlin med den svartaste blick jag någonsin skådat tömde sin hylsfångare framför fötterna på de Maré. Både Berlin och Eklöf kom till jobbet dagen efter i träskor väl omplåstrade på hälarna.

Under förevisningsskjutning med lys- och sprängvinggranater mot ruinen på Marma skjutfält inträffade följande händelse en mörk höstkväll 1979. Jag var säkerhetschef på pjäsplats Yttrö och kapten Stefan Åkerlund var motsvarande på pjäsplats Björnmossen. Vi fick under morgonen en gemensam eldorder "Kulan" av major Tommy Hjelm med preliminärt K klockan 18.30. Under middagen på mässen samma kväll började det att diskuteras om grundutbildningsbataljonen skulle hinna på plats på Kronsätershöjden till klockan

K. Åkerlund och jag åkte ut till våra pjäsplatser och lyssnade av säkerhetsradion om klockan K skulle senareläggas. När klockan var 18.29 och 28 avfyrade Åkerlund sina första granater mot målet varvid även jag beordrade eld. Detta medförde att sex stycken skarpa sprängvinggranater var på väg i luften mot målet. Det vi inte visste var att mer än hälften av åskådarna stod kvar på Kanonvägen på väg upp mot säkerhetsavståndet. Innan vi fick iväg våra andra lag från pjäsplatserna vrålade Hjelm på säkerhetsradion "ELD UPPHÖR!". Efteråt fick vi höra om den snabba förflyttningen som hade vidtagits av soldaterna som stod kvar på Kanonvägen när granaterna låg i luften.

Personal samlad utanför sjukhuset. Tidpunkt någon gång i början av 1930-talet. Från vänster på bänken märks bland andra förrådsförvaltare J.E. Andersson, regementsintendenten kapten Sixten Söderhjelm och förrådsunderofficeren fanjunkare A. Hellgren. Foto: Gävle stadsarkiv.

VÄRVA MEDLEMMAR
TILL KAMRATFÖRENINGEN!

EN SANN HISTORIA ELLER ...

av Knut Björkenstam

Denna historia utspelar sig vid en tid som ligger flera decennier bakåt. Sedan dess har tiderna förändrats och grunderna för befordran till högre grad likaså. Men så här var det i det aktuella fallet.

Vid den tid varom det är frågan är det vanligt att en kapten, som skall befordras till major, skall genomgå ett så kallat majorsprov. Regementets chef har en av sina kaptener på förslag till befordran. Provet består i att kaptenen, den tilltänkte majoren, skall föra bataljon och anfalla en norr om staden landstigen fiende. Bataljonen intar utgångsläge.

Kaptenen, den eventuellt blivande majoren, är en klok man. Han förstår att väl förbereda sig. Han skickar ut sin spaningspluton för att snitsla framryckningsvägen till stranden och på så sätt underlätta den kommande operationen.

Påföljande natt landsätter fienden en spaningspatrull på den blivande landstigningsstranden. Patrullchefen upptäcker därvid snitslarna. Patrullchefen, som jämväl han är en klok man, rycker med sin patrull fram utmed den snitslade banan och tar efter hand med sig snitsel på snitsel. Så småningom på betryggande avstånd från stranden vänder han om och börjar sätta upp snitslarna men nu i svagt avvikande riktning så att snitslarna på slutet pekar från stranden och inåt land. Nöjd med sitt arbete återvänder patrullchefen med sin patrull till stranden och försvinner i nattens mörker ut över vattnet.

Det avgörande ögonblicket är inne. Bataljonen får order att anfalla och slå landstigande fiende. På en liten kulle i skogen står militärbefälhavaren, regementschefen och ytterligare några officerare, alla för att kunna bedöma föremålet för prövningen, den tilltänkte majoren. Plötsligt brakar det till till vänster. Där kommer i spetsen för bataljonen dess chef, som gör honnör och anmäler för militärbefälhavaren. Denne besvarar hälsningen och vänder sig leende mot regementschefen, vilken jämväl han ler. Så blir allt tyst.

Militärbefälhavaren och de övriga börjar gå ner för den lilla kullen för att se hur det går med anfallet. Då plötsligt brakar det ånyo till till vänster. De tar sig snabbt upp för kullen och undrar, vad komma skall. Då får de se bataljonschefen, kaptenen, den tilltänkte majoren, komma in på andra varvet. Bataljonschefen gör även denna gång honnör och avger en något förvirrad anmälan för militärbefälhavaren, som även denna gång besvarar hälsningen. Han vänder sig mot regementschefen, dock utan leende. Inte heller regementschefen ler, när han vänder sig mot sin höge chef. Så blir det åter tyst i skogen och de höga herrarna går ner för kullen för att ta sig till stranden för att bedöma utgången av provet.

Nå, hur slutade nu denna historia frågar sig vän av ordning? Hur gick det för kaptenen? Jo, kaptenen blev major.

Besöksdag på regementet, måhända i anslutning till midsommarfirande före "det stora krigets" utbrott 1914.
Tillhör Knut Björkenstam.

Regementet uppställt med sina tre bataljoner. Omkring 1914?
Tillhör Knut Björkenstam.

KRIGSMANNAORD

Det enda svenskspråkiga förbandet i Finland, *Nylands Brigad*, ligger i Dragsvik strax öster om Ekenäs vid Finska viken. Brigaden och dess *Gille* (kamratförening) ger gemensamt ut en tidning med fyra nummer om året – *Fanbäraren*. I nummer 1/2014 vänder sig brigadchefen till de utryckande beväringarna. Det är sanna krigsmannaord, vilka stämmer till eftertanke. Läs själv och döm.

Beväringstjänsten är viktigt försvarsarbete

Rekrytskedet är igen till ända. Våra nya jägare och elever är på god väg i sin utbildning till duktiga soldater. Snart blir ni reservister. En del av er fortsätter och blir yrkesmilitärer. Tillsammans bildar ni rikets trupper. Ofta tänker man att det är det här som utgör kärnan i beväringstjänsten. Det är bra att någon gång fundera litet djupare över varför vi har beväringstjänsten i Finland. Vad är det vi eftersträvar med den? Varför inte en annan lösning?

Då man söker grunderna för vår lösning måste man se på vårt land. Finland är ett vidsträckt land. Vår befolkningsgrund är dock liten. Såsom alla andra stater i världen behöver vi en försvarsmakt för att kunna trygga vår territoriella integritet och vår statliga självbestämmanderätt. För den behövs i sin tur soldater. Vårt territoriums omfattning förutsätter hundratusentals soldater. Men vi lever inte enbart av försvarsförmåga. Vi måste också sköta den statliga ekonomin. Det här betyder att vi behöver människor som arbetar och producerar ekonomisk nytta för vår stat och våra medborgare. Också för det behövs det hundratusentals människor och t.o.m. mera. Det är, sett ur den manliga befolkningens synvinkel, till stor del fråga om samma människor. Det låter som en svår sak att pussla ihop och det är det förstås.

Vi kan inte upprätthålla en yrkesarmé om hundratusentals soldater på samma sätt som de stormakter vilkas befolkning omfattar tiotals miljoner människor. Vi klarar inte av det utgående från vare sig vår befolkningsmängd eller ekonomiska stabilitet. Det måste alltså finnas någon annan metod. Det enda systemet som gör det möjligt för oss att ha en försvarsmakt som omfattar hundratusentals tillräckligt väl utbildade soldater, men som samtidigt håller kvar dessa soldater i det civila arbetslivet, är allmän värnplikt. Alltså vårt eget system, vars viktigaste skede är beväringstjänsten.

Beväringstjänsten är alltså en viktig stöttepelare för vår nations tillvaro och en stark grund för vårt rikes existens och utveckling. Det är fråga om Finland. Därför har vi beväringstjänst.

Tack till er beväringar för att ni tjänar ert land här i Nylands brigad och på andra håll inom försvarsmakten och känner ansvar för ert eget land, Finland!
Kommodor Olavi Jantunen

Skulle en svensk förbandschef kunna uttrycka sig på motsvarande sätt? Byt ut Finland mot Sverige och tänk efter. Resonemanget skulle mycket väl passa in även på svenska förhållanden. I någon form av blåögd optimist har vi i Sverige avskaffat värnplikten. Hur klokt det är har väl redan visat sig i form av rekryteringssvårigheter till ett yrkesförsvar. Och Sverige är mycket större än Finland. Ack, ja. – Jag tycker det kan vara intressant att sprida dessa "krigsmannaord" av en förbandschef i ett land som av erfarenhet vet vad friheten är värd och att den är värd att försvara.

Med krigsmannahälsning
Knut Björkenstam

"KALLE PETTER"
Episoder från slaget vid Oravais
*av Fredrik Winblad von Walter**

Källa: "Helsingeminnen" av Fredrik Winblad von Walter,
Söderhamns tryckeri 1910.
***Redigering**: Lennart Mattsson*

*(född den 5 januari 1857 i Forsa, fanjunkare vid regementet 1903,
död den 5 juni 1950)

Den 13 september 1808 angreps den svenska fördelningen som anfördes av Ernst von Vegesack vid Vörå av en mångdubbelt överlägsen rysk styrka. Efter ett tappert försvar, med kännbar förlust, drog sig fördelningen tillbaka på kvällen och förenade sig under natten vid Oravais med Adlercreutz´ trupper.

Dagen förut hade von Döbeln vunnit slaget vid Jutas och Gripenberg hade fortsatt förföljandet av Kosachkoffskij och Wlastov. Vid Kronoby förlorade ryssarna åter batalj.

Om natten mot den minnesvärda 14 september 1808 lät Adlercreutz sin här inta stridsställning. Hela hans styrka utgjordes av 3 800 man och sålunda fördelade: högra flygeln, en vargering hälsingar under majoren Cedergren, stod på en i havet stupande klippudde, därnäst till vänster upplänningarna under Brändström, västerbottningarna under von Essen och längst till vänster utgörande vänstra flygeln 4. finska brigaden under Eneroth. Denna brigad var till större delen utspridd på en kedja. Bakom i reserv stod västmanlänningar och hälsingarnas halvbröder österbottningarna, två skvadroner av Livgardet till häst samt en skvadron karelska dragoner, bland dem Runebergs Stål och Lod.

Från ett träsk, bakom vilket 4. brigaden stod, flöt en å till havs. Utmed hela fronten längs ån var en jägarkedja dragen, skyld av i stor hast nedrivna hölador. Artilleriet, 15 kanoner, var uppkört till höger på den sluttande backen, varöver landsvägen löper, behärskande hela den framförliggande slätten.

Nära en halv svensk mil framför denna ställning stod förtruppen, som utgjordes av fyra kompanier utvalt folk från Hälsinge regemente under befäl av kaptenen vid samma regemente Carl Petter Ström, två kanoner anförda av löjtnanten greve von Schwerin, 30 man från Livgardet till häst under befäl av löjtnanten vid hästgardet greve af Ugglas. Hela förtruppen kommenderades av chefen för Hälsinge regemente Fredrik Kristian von Platen.

Framför förtruppen låg en sjö kallad Lillträsket och från denna flöt en å ut i havet. Landsvägen gick över en träbro vid ån och på ändan av denna bro

stod den 16-årige löjtnant von Schwerins kanoner, den vänstra något bakom den högra för att bestryka bron och landsvägen. De fyra jägarkompanierna under kapten Ström var utspridda på en kedja efter ån från Lillträsket till havet. I närheten av bron satt överste von Platen på sin vita häst och bredvid honom hästgardeslöjtnanten af Ugglas som tillika var hans adjutant. Två rapportryttare satt bakom och i ett snår hade de övriga hästgardisterna suttit av. Det blivande slagfältet utgjordes av en mellan tvenne vattendrag i havet utskjutande, skogbeväxt och bergig landtunga.

Fienden lät inte länge vänta på sig. Kamenskij hade visserligen inte fått sin reserv, de Lithanska och Moldauska regementena. Men angelägen om att komma till strids och förlitande sig på sin stora övermakt, beslöt han att anfalla.

Med elva bataljoner, fyra skvadroner och 20 kanoner eller tillsammans över 8 000 man anryckte ryssarna mot den svenska förposten kl. 0500 på morgonen den 14 september. Sex ryska kanoner bröstade av och gav genast eld, men de ryska artilleristerna hade emot sig två kanoner av det bästa artilleriet i världen och efter en halv timmes tid var de ryska kanonerna nedtystade. Ryska jägare ryckte fram och längs hela ån underhölls en livlig jägareld och Schwerins kanoner sopade bron, som gång på gång stormades av ryssarna. Men sedan den förbittrade striden pågått i över tre timmar och ammunitionen började tryta ansåg von Platen att det var omöjligt att längre hålla ställningen, varpå han sände en ordonnans till fördelningschefen och begärde förhållningsorder. Vegesack, som var en barsk karl, fällde då det bekanta yttrandet: *"Låt de förbannade smörhälsingarna stå där, ty det gör dem gott."* Alltså fick den tappra posteringen på Lillträsket hålla ut i fyra timmar utan undsättning. Uttrycket har av en skriftställare ändrats till: "*Det gör smörhälsingarna gott, de kan gärna hålla ut ännu en stund.*"

Hälsingarna har under alla tider varit föraktade både av historieskrivare och av högre militärer, som inte känt dem, så även denna gång. Och von Vegesacks antipati mot 14:e regementet ökades vid ett tillfälle då major Cedergren frågade Vegesack om hälsingarna "burit sig åt" någon gång så som dalkarlarna gjorde vid Elgsö 1789. Då de flydde sköt Vegesack ner ett par dalkarlar och klöv huvudet på ett par stycken för att få dem tillbaka i elden. Vegesack framkallade själv denna fråga.

På backen vid det stora batteriet satt nu Adlercreutz och spejade utåt Wasavägen. Sårade anlände oupphörligen längs denna, men av skotten kunde förmodas, att de våra ännu inte börjat sitt återtåg. Förundrad över att inte Vegesack givit förtruppen order till återtåg, befallde generalen sin adjutant, greve Magnus Björnstierna, att rida till stridsplatsen och ta reda på förhållandet. Björnstiernas grå häst ilade snart till Lillträsket och den syn som där mötte var inte hugnelig. Större delen av befälet och en tredjedel av truppen hade fallit. Överste Platen själv var svårt sårad, ammunitionen nästan slut och fien-

derna kom allt oftare över ån och på ett ställe i ryggen på de våra. Schwerins kanoner höll ännu de anryckande massorna på avstånd.

Sedan löjtnant af Ugglas redogjort för vad som skett, övertog Björnstierna på eget bevåg befälet och lät slå till återtåg. Knappt hade fienden märkt detta, förrän en stark kolonn under höga hurrarop framrusade längs vägen. "*Nu herr greve*", ropade Björnstierna till Schwerin, "*låt oss nu se vad svenska artilleriet duger till.*"

Schwerin riktade själv. Ryssarna var endast på 50 stegs avstånd, deras anletsdrag kunde tydligt skönjas. "*Fyr!*" Det var högra kanonen som med sina karteschkulor tvingade spetsen av den ryska kolonnen att stanna. Ett gällt verop underrättade hur karteschерna tagit. "*Fyr!*" Det var vänstra kanonen och nu störtade hela spetsen till marken, de övriga flydde. Ytterligare två kanonskott rensade vägen. Fiendens jägare framryckte nu i massa och öppnade snabbeld mot kanonserviserna.

Kanonerna bröstade på och drogs ett par hundra steg tillbaka. Ryssarna trängde på men emottogs åter lika blodigt. Så fortgick striden från backe till backe. Då sårades Schwerin dödligt och dog två dagar därefter till allas sorg.

I skogen hade hälsingarnas ställning blivit brydsam. Skott och hurrarop gav tillkänna allt för tydligt, att fienden kringgått dem och avskurit återtåget. Björnstierna skyndade längs ställningen för att uppmuntra hälsingarna. Han säger själv: "*Många ord behövdes inte härtill. Dessa, ett storväxt och resligt folk, av äkta skandinaviskt ursprung, tog saken kallt. Jägartjänsten var dock inte deras yrke. Häri låg de efter ryssarna och ännu mera efter finnarna, som vet hur skickligt man skall begagna varje skydd, krypande oförmärkt in på sin motståndare, avlossa sitt skott, och dra sig undan. Hälsingen litar mera på sin styrka än på skjutskicklighet och går gärna sin fiende in på livet. Det är ridderligt, men kostar mera folk än vad vi har råd att offra. Så även nu. Mången tapper karl bet i gräset i följd av denna gamla vikingavana. Ännu minns jag en jätte till soldat, vilken, uppklättrad på ett stenrös, stod där kapprak och laddade sin avskjutna studsare. Jag befallde honom stiga ned och dölja sig bakom kumlet. Med ett småleende vände han sig till mig och frågade: "Ä` han rädd?" Ögonblicket därefter och innan jag hann svara, tumlade min man huvudstupa i marken. En fientlig kula hade genomborrat hans tinning*".

Nu samlade Björnstierna hälsingarna och gjorde ett lyckat bajonettanfall så att en stund var vägen fri, men Schwerins kanoner hade lossat sina sista skott och en ny rysk styrka omringade hälsingarna. Just då allt syntes i svart, då kom Karelska jägarna till undsättning.

Nu fortsatte återtåget och snart ryckte de räddade in till huvudtruppen med kanoner och sårade samt ett 30-tal fångar. Schwerins kanoner hade dock fallit i ryssarnas händer om inte fanjunkaren Tegelberg vid upplänningarna med några andra upplänningar sprungit dit och återtagit dem. Nytt ryskt artilleri körde upp och öppnade en häftig eld mot den svenska ställningen. Nu

utbredde sig fiendens massor, dess jägare trängde ned på ängen och musköteldenen smattrade längs hela linjen.

Kamenskijs anfallsplan var den gamla välkända; han utsträckte allt mer sin under Kulneffs befäl stående högra flygel och sökte sålunda kringgå svensk-finska härens ställning. 4. finska brigaden försvarade sitt gamla rykte. Allt mera trupper kastade han emot dem och allt mera försvagade han sin center. Striden pågick på detta sätt i tre timmar och ingenting var avgjort. Då ansåg Adlercreutz att ögonblicket till handling var inne. Han avsände Suremain med befallning till överste Brändström att kasta sig på och genombryta ryssarnas linjer. Adjutanten satte av i galopp, men föll svårt sårad av hästen. Nu red von Otter i väg, men han drabbades av samma öde och bars sanslös från slagfältet. "*Det gå hårt åt på mina adjutanter,*" sa Adlercreutz och så fick Björnstierna ge sig av. Varken häst eller karl fick den minsta skråma.

Snart var en bataljon västmanlänningar och en bataljon upplänningar på var sin sida landsvägen. På denna stod tvenne sexpundiga kanoner under kapten Panchens befäl. Svenska artilleriet visade sig genast överlägset det ryska, för på en kort stund hade de två kanonerna tystat fem av ryssarnas. Trummorna slog till anfall, officerarna kastade sig i spetsen, svängande sina mössor. "*Hurra*" ropade karlarna och fram bar det med en oemotståndlig fart.

De framryckande svenskarna möttes av ett par dödande salvor, men dessa uppehöll dem inte, fienden inväntade inte utan flydde. Ryssarnas egen historieskrivare van Suchtelen säger: "*Inom några ögonblick var 7 000 ryssar kastade överända och segrande framträngde svenskarna en halv mil.*"

Brändström föll sårad till marken och mången tapper krigare med honom, men det endast ökade farten. Nu ryckte västerbottningarna fram och snart var hela ryska hären driven över ån vid Lillträsket och ett gott stycke där bortom. Men nu vände sig bladet. Fiendens reserver hade nu anlänt och nu emottogs de segrande svenskarna av ett kulregn, som en i striden deltagande officer liknar vid att man tömmer ärtsäckar över ett loggolv. Segerloppet hejdades nu och tillika mot Oravais rullade stridens åskor. Förgäves gjorde både anföraren och allt befäl vad de kunde för att hejda fienden.

Då blev det Cedergrens hälsingar som fick rycka fram. Det var Adlercreutz sista hopp. Hälsingarna anföll raskt och den stolta bataljonen lyckades visa sig jämngod med den, som kämpat vid Lillträsket, samt en god stund fördröja nederlaget. Högsta ledaren insåg snart att han måste ge order om återtåg. Överstelöjtnant Dufva och major Sture fick med upplänningarna betäcka återtåget. Det blev en stund en het kamp. Vänner och fiender var blandade med varandra. Bajonettanfall och gevärssalvor avlöste varandra och under det upplänningarna höll sig envist lyckades vänstra flygeln av svenska styrkan dra sig tillbaka, men sämre gick det för den högra, vilken omringades och efter ett förtvivlat handgemäng bröt de sig med stor förlust igenom. Vid havskanten föll 100 hälsingar i ryssarnas händer, de enda fångar de tog denna

dag. Det var omöjligt för dessa, innan de blev tagna, att arbeta sig upp för den branta sluttningen. Den illa medfarna första linjen drog sig bakom backen och reserven, som fanns kvar, upptog kampen. Österbottningarna skötte sig utmärkt och hären fick begynna sitt återtåg. Dimma började lägga sig över slagfältet och av matthet på båda sidor avbröts striderna efter den 16 timmar långa brottningen.

Hur många som blev kvar på valplatsen är inte med säkerhet känt, men på svenska sidan stupade 35 officerare och 1 100 man. Återtåget fortgick under natten till Nykarleby utan att ryssen det minsta oroade. Ryssarna hade fått så mycket stryk, att all tanke på strid eller förföljande var för dem om kvällen omöjligt. Natten var sådan att den inte lätt föll i glömska, sa de, som var med. Det tilltagande kolsvarta mörkret, de sårades jämmerrop, de undanhastande krigarnas sorl, trupper av alla slag, hästar, kanoner och trossvagnar i ett kaos. Men äntligen dagades det och 4. finska brigaden övertar bevakningen.

Så slutade detta slag, olyckligt för oss, men ära skördade vi och hälsingen nämner med stolthet Oravais, ty det kan ställas i bredd med det stoltaste namn i vår krigshistoria. Den gången fick hälsingarna visa sina finska bröder, att de inte var dem ovärdiga. Var och en sökte till det yttersta uppfylla sin plikt.

*

Nu till några episoder, som inträffade under slaget. Kapten Ström kallades av både manskapet och det lägre befälet för "Kalle Petter". Ström tillhörde en släkt som givit vårt regemente flera utmärkta officerare. Han var avgudad av varje man och det fanns inte en menig, som inte kunde gå i döden för honom. Ström var en stor och stark karl, med uttrycksfulla, ehuru inte vackra anletsdrag. Rädsla var för honom en främmande sak och att han var högt uppburen av sina förmän bevisades bäst av att han fick befälet över jägarkompanierna vid Lillträsket.

Under striden vid Lillträsket då manfallet började bli stort bland hans bussar, när ryssarna trängt över ån, var han flera gånger nära att bli tillfångatagen och räddades som genom ett underverk. Vid ett tillfälle tyckte Ström att elden gick högt i jägarkedjan på ett ställe. Han gick för att se efter förhållandet. Hans veteraner låg döda på en god sträcka och i ett nu var Ström omringad av ett tiotal ryssar. Ström var en god fäktare och fällde den ena ryssen efter den andra. Trenne ryssar fattade honom i syrtutskörten och så drog ryssarna med Kalle Petter, som hade två ryssar framför sig, åt ryska sidan. Under det Ström högg och stack allt vad fältreglementet föreskrev, lutade segern åt ryssarna. De hade märkt att Ström var en officer av rang och så gjorde de allt för att ta honom tillfånga. Då Ström var uttröttad skrek han: "*Finns det ingen hälsing kvar?*"

Han blev hörd, ty Zsar från Forsa kompani, Modd från Ljusdal och Ferm från Färila ilade fram till Ströms undsättning. Zsar stack bajonetten genom en ryss och kastade honom över sitt huvud så lätt som om ryssen varit en hötapp. Modd fällde två ryssar. Men nu kom en ryss bakom Ström, fattade geväret om pipan och måttade ett kolvslag mot Ströms huvud. Ferm var inte så stark som Modd och Zsar, men kvicktänktare än någon av dessa. Snabbt som tanken gav han ryssens gevär en stöt med bajonettarmen så att det dödande kolvslaget gick på sidan, men så nära att det strök bort den bindel, som Ström bar på armen. En andra stöt gav ryssen respass till en annan värld och nu kunde Ström andas ut en stund.

Efter krigets slut blev Ferm mer än en gång inbjuden till Ström, både sedan han blivit major och överstelöjtnant. Ferm var av ett blygsamt temperament och visste inte hur han rätt skulle föra sig i ett finare hus. Ström sa då till den tappre, men tafatte veteranen: *"Håll till godo vad huset förmår, hade du inte varit så ferm du var i Oravais, då hade jag legat begraven i Finland nu."*

En stund därefter höll Ström åter på att bli tagen, men en hästgardist fällde två ryssar som tänkte smyga sig på honom.

Vid ett tillfälle såg soldaten Alm från Delsbo kompani att en ryss, som stod bakom en buske, lade an på Ström. Delsbon var snabb skytt och innan ryssens skott hann gå hade delsbons kula genomborrat honom och Ström räddades ånyo.

Den långe soldaten, som stod på stenröset (Anm. L. Mattsson: se även Björnstiernas tidigare berättelse) hette Eld och var från Delsbo (före kriget bytte han namn). Han lossade det första gevärsskottet vid Oravais. Eld var Delsbos styvaste björnskytt samt dessutom en Herkules i styrka.

Då Eld märkte att ryssarna kröp i snåren för att avlossa sina skott, steg han upp på stenröset för att bättre kunna se. Två soldater stod bakom röset och laddade åt honom, så att Eld skötte på det viset tre gevär. I över tre timmar stod han så och den kula han sände träffade sin man.

Men då ryssarna kom i ryggen på hälsingarna, då stupade de som laddade. När så Björnstierna kom fram till den tappraste bland de tappra, stod han och laddade sitt sista skott. Om det kan sägas om någon *"att han stred för sällskap i döden"*, så kan det sägas om denne hjälte.

Renberg från Järvsö var svenska adelns starkaste karl under många år. Då återtåget från Lillträsket begynte höll han på att få sin bane. Omringad höll han på att slå sig igenom, då en högre rysk officer rusar fram ur krutröken och måttar ett hugg mot Renbergs blottade huvud, ty hatten hade skjutits av honom. Men en snabbhet som var Renberg förunnad, fattade han om ryssens högra handled med sin vänstra hand och i ryssens sabelkoppel med den högra, lyfte så ryssen på raka armar över sitt huvud och så slog han honom i marken med sådan kläm, att han dog. Ryssen hade S:t Georgskorset på bröstet och detta tog Renberg som ett minne. Då Renberg skulle skynda efter de

borttågande hälsningarna, blev han varse två ryssar, som laddade sina gevär. De blev snart varse Renberg och för att kunna skjuta rätt steg den ene av dem upp på knä. Hastigt var Renberg hos dem och snart var de expedierade. Den ene av dem hade en liten helgonbild fästad vid ett band om halsen. Denna tog Renberg med sig hem, även detta som minne. Denna helgonbild ägs nu av general Munck, som köpte den vid ett besök i Järvsö för att ha det som ett minne efter den starke och tappre järvsökarlen. (Red:s anm.: Munck var Hälsinge regementes chef 1882 – 1893).

Då servisen till von Schwerins kanoner blev nedskjuten och kanonerna skulle dras tillbaka, hjälpte bland andra Lars Hed och Sköld från Arbrå till. Hed fick två kulor i kroppen. Den ena kulan blev uttagen. Den andra hade gått in från sidan och stannat vid ryggraden. Denna rysskula följde Hed i graven. Hed utmärkte sig vid flera tillfällen och erhöll tapperhetsmedalj. Han var en intelligent karl. Efter freden avancerade han till sergeant. I Arbrå finns många Heds efterkommande och tapperhetsmedaljen följer huvudmannen som ett heligt minne. Å medaljens ena sida läses "*Sveriges Konung*" över Gustaf III:s bröstbild och å den andra "*För tapperhet i fält*". Då Hed jämte en annan bar lavetten till en av kanonerna blev kamraten skjuten. Hed satte då ned lavetten för hastigt och fick ena lillfingret klämt, så att det senare blev krokigt. Eget nog är detta sedan ett födelsemärke hos hans efterkommande.

Sköld hade nummer 31 till nummer. För sitt välförhållande under finska och norska krigen steg han till sergeant. Han blev en gammal karl och som han var i besittning av ett gott minne och goda kunskaper, kunde han med lätthet redogöra för alla träffningar han deltagit i. Han var en lång och ståtlig karl med ädel hållning. Även han hade tapperhetsmedalj.

Mörk från Bjuråker var med vid Lillträsket och hade turen att i den fyra timmar långa striden bli osårad fast hans kamrater föll till höger och vänster om honom. Men då posteringen retirerade blev Mörk jämte ett par andra soldater omringade. De slog sig igenom men råkade åter fast. Då stupade Mörks kamrater och Mörk kom undan. På vägen låg en ung fänrik och blödde ur flera sår. Mörk lyfte upp fänriken på sin packning och bar honom till ambulansen. Om kvällen kom Mörk av en händelse bland arriärgardet. Nu sårades han och orkade inte följa efter.

Bitande i gevärsremmen kröp han till skogs för att inte vara i vägen för egna truppers eld eller bli tagen. Bäst det var trampade det hårt i skogen. Det var ryssarna. Nu försökte han kravla sig undan. Kommen till en gärdsgård hann han nätt och jämt över denna, då en ryss nappade tag i hans packning och höll honom fast vid gärdsgården. Nu var goda råd dyra. Mörk tog upp kruthornet och slog hela dess innehåll i gevärsmynningen. Så spände han hanen med högra handen under det att han vred sig så mycket att han kunde rikta gevärsmynningen under ryssens näsa. Så tryckte han av och då skottet gick släppte ryssen sitt tag och föll med ett vrål vid gärdsgården. Vad det blev

av ryssen kunde Mörk inte säga. *"Men nog fick han en bra Beråkers snas alltid."* (Anm. L. Mattsson: Beråkers snas = Bjuråkers snus).

En korpral Mats Bock från Hagen i Delsbo tjänstgjorde som sjukvårdssoldat under slaget. Ambulansen var vid Oravais gästgivargård. Bock var en hurtig karl, som varit med 1788 – 90. Han var en skicklig spelman och rolighetsminister samt orädd till det yttersta. Om kvällen tog alla som kunde till flykten och Bock befann sig ensam jämte några andra döende kamrater.

Plötsligt blev han varse en rysk styrka på en plutons storlek komma rätt på gästgivargården. Hastigt fattar Bock sitt beslut. Han barrikaderar dörren och vid en fönsterglugg ställer han sig på ett bord. Bock hade 20 skott. Hastigt avlossar han ett mot den officer som anförde truppen. Denne föll och så fällde han den ena efter den andra tills det 16:e skottet gått. Men då först small en mot fönstergluggen riktad salva och en kula tog bort hanen på Bocks gevär. Nu hoppade han ner från bordet, tog sin ränsel och, sedan han lagt ned en handbok och några kirurginstrument i densamma, drog han barrikaden från dörren. Så sköt han upp den med sådan fart att ett par ryssar som försökte öppna densamma trillade omkull. Sedan drog han sin huggare och högg sig väg. Påföljande morgon var han åter vid sitt kompani. Han var den siste av Hälsingebockarna som stångades vid Oravais och Bock hette han. Bock belönades med tapperhetsmedalj.

På Alfta kompani fanns en styv björnskytt som hette Sträng. Då det sista ryska batteriet körde upp låg Sträng svårt sårad i benen kvar vid bron, som gick över från Lillträsket. Sträng hade lyckats få tag i några fallna kamraters gevär, som han laddat. Snabbt sköt han den ena efter den andra salvan mot servisen och hästarna till en av kanonerna, så att denna blev obrukbar.

En löjtnant Omberg på Hälsinge regemente hade också blivit svårt sårad och låg i närheten av Sträng. Omberg lyckades om natten att komma undan, skyddad av mörkret, sedan det kalla regnet svalkat hans feberheta panna.

Då någon av Oravais hjältar skulle berätta någon episod från slaget sa de: ***"Det var då ryssarna tänkte ta Kalle Petter."***

Skrifter och artiklar om och av Carl Petter Ström och Henrik August Simeon Fredrik Winblad von Walter:

Försök till beskrivning öfver Färla socken
Carl Petter Ström. Tryckt hos Carl G. Sundqvist. Gefle 1827.
Utkast till Helsinglands och Helsinge Kongl. Regementes krigshistoria
Carl Petter Ström. Tryckt hos Jon Ad. Walldén. Stockholm 1828.
Kungl. Hälsinge regementes historia.
– Den siste göten (Fredrik Winblad von Walter) sid 405 -408
Nils Frykberg, Ivar Hillström, Torsten Holm, Olle Törnbom,
Erik Wickberg. Westlund & Söner Boktryckeri. Gävle 1968.
Överste lieutenanten och Riddaren Carl Petter Ström
– 13/3 1777 – 22/4 1847
Lennart Mattsson. Bocken 2010.

MILITÄRTJÄNSTEN

av Lars Sigvard

Jag mönstrade på Jernvallen i Sandviken 1956. Först var det ett skriftligt prov för att se hur logiskt man kunde tänka. Detta följdes sedan av ett läkarbesök och sedan hamnade man inför en nämnd av militärer, psykolog och läkare. Där skulle man bli rannsakad och bedömd och där skulle avgöras var, och med vad, man skulle få göra militärtjänsten.

Jag hade sökt motorskolan på I 14. Dels för att jag ville vara på hemmaplan då jag spelade i olika revyer hela tiden och dels för att jag, om jag ändå nu måste göra lumpen, kunde passa på att lära mig någonting annat än att marschera och skjuta – det har man ju inte så mycket användning av i det civila.

Efter att den skrämmande nämnden hade betraktat mig någon minut under tystnad tog den mest guldprydde till orda.

Det skulle inte bli någon motorskola på I 14 kommande år för mig, fick jag veta. Men de tyckte ändå att de hade gått mina önskemål till mötes när de hade beslutat att skicka mig till granatkastarkompaniet i Härnösand. Där fanns det nämligen också mycket motorer.

- Det kan jag inte göra! sa jag. Jag måste vara i Gävle. Jag är artist och spelar teater hela somrarna hos Macce Kjellin i Regementsparken.

Efter mycket diskussioner blev det till sist I 14.

Bra tyckte jag.

- Det blir befälsskola K.

- Vad är det? undrade jag.

- Det är en skolutbildning på 15 månader.

- Omöjligt, det har jag inte tid med!

Det blev en häpen tystnad runt bordet.

- Något ska väl vi också få bestämma! röt nämndens ordförande och slog stämpeln så det small i bordet, med mitt papper emellan.

Utbildningen var rätt bra. A-kasernen, där jag låg, var helt nyrustad. Tvätt och toalett såg inte ut som det var förr, där toalettstolarna stod i långa rader, utan nu fanns det en lite mer privat sfär med ett litet bås runt varje toalettstol.

Efter några veckor blev jag inkallad till kompanichefen, kapten Leopold Broman. Han hade sett i mina papper att jag sökt motorskolan och tyckte att jag nu kunde omplaceras till granatkastarkompaniet i Härnösand. Där skulle min vurm för motorer få sitt lystmäte.

Så då var jag där igen.

- Näe, det går nog inte, sa jag.

- Går inte?

- Näe, det går inte. Jag spelar sommarteater i Regementsparken med Macce Kjellin, sa jag.

- Men det är ju inget skäl?

Han började mörkna kring ögonen.

- Men det var ju ett skäl när jag mönstrade, så det måste väl vara ett skäl nu också?

Det blev tyst en stund medan mörkret föll kring kapten Bromans ögon.

- Sigvardsson kan GÅ!

Så föll det sig inte bättre än att det skulle bli idrottstävling i Alfta Folkets park, Det var en fältövning för officerare. Jag blev tillfrågad om jag ville uppträda vid festen, och det ville jag gärna. Gösta Nilsson skulle spela. Jag fick skjuts av överste Henriksson i hans bil. Jag fick dessutom skjuts tillbaka hem igen. Det blev mycket lyckat.

Senare var det bataljonsafton i Järbo och jag fick då uppträda på överstens inrådan. Jag fick åka tillbaka med repgubbarna i deras buss.

En rätt berömd sångare vid den tiden, Ronald Lundin, låg inne på repövning och hade också uppträtt samma kväll. Vi satt och pratade i bussen på hemvägen och när jag klev av råkade jag ta fel väska med mig. Jag upptäckte det när jag kom hem. I väskan låg lite kläder och en halv flaska brännvin, som säkert blev saknad den kvällen. Jag visste inte vems väska det var, men Ronald ringde hem och berättade att jag tagit hans väska, han hade känt igen mina kläder i den väska som jag hade lämnat kvar.

Pappa fick rycka in och ta tåget till Gävle dagen efter, gå upp till regementet och byta väska och åka hem igen.

Jag hade svårt att få permission för olika engagemang. Kapten Broman var inte nådig. Han tyckte aldrig att det fanns något skäl. Men han fick så småningom ge med sig. Jag började få ledigt då och då för att medverka i olika revyer och underhållningsaftnar. Jag fick till och med ledigt för repetitioner.

Vid ett tillfälle skulle jag ha premiär på en revy i Hofors. På anslagstavlan hittade jag ett anslag om att livkompaniet skulle ha bataljonsövning i Hedesunda samma dag. Jag ilade till kapten Broman för att få ledigt.

- Det finns väl inget skäl till det? Ni ligger ju för farao i det militära! sa han med en fullkomligt avvisande fnysning.

Jag ringde till Hofors och berättade om mitt problem. Det blev panik. Man ringde direkt till regementschefen, överste Henriksson, som var en mycket teaterintresserad man och som ju hade anlitat mig tidigare.

Dagen efter hade vi övningen på fältet. Kapten Broman kom gående med bestämda steg rakt mot mig. Han stannade några meter framför mig och väste:

- Sigvardsson får ledigt.

Sedan vände han på klacken och gick.

När överstelöjtnant Almgren en gång inspekterade kompaniet var han väldigt nyfiken på vilken typ av utbildning mannarna hade. Där fanns lärare och byggnadsingenjörer och liknande. När han kom fram till mig stack kapten Broman fram huvudet mellan oss och sa fnysande:

- Han här ska bli artist!

Det fanns ett krav att man skulle klara skolan med vissa poäng för att man skulle få sitt utbildningsbidrag på 1200 kronor. Man kan säga att det som räddade mig var militär femkamp och en fest.

I 14 skulle stå som arrangör för en tävling i militär femkamp. Eftersom det var en gammal svensk OS-gren så låg det mycket prestige i detta.

Simningen skulle arrangeras vid Sälgsjön. Jag blev uppkallad till planeringsenheten och fick frågan om jag kunde vara speaker under tävlingarna. Jag skulle få sex veckors förberedelser.

Det blev en fantastisk tid. Så fort jag ville undvika något hävdade jag att jag måste förbereda femkampen. Jag fick dessutom massor av resurser.

Tävlingen blev en fantastisk publiksuccé. Min insats fick också många lovord från den militära överheten. Kapten Broman kom till och med och frågade om jag inte också kunde vara med och presentera vinnarna under själva prisutdelningen "med din sonora stämma". Jo, det ville jag gärna. Allt blev en fantastisk framgång och där kunde jag också visa på nyttan av ett professionellt framträdande i officiella sammanhang.

Den andra händelsen var när vi skulle ordna en kompaniafton på exercishuset. Jag fick en del av ansvaret. Jag gick till kapten Broman och begärde tillstånd att få ordna festen på Stadshuset i stället – i festvåningen. Hans misstänksamhet mot mig hade vid det laget börjat gå över i ett slags förtroende; så om jag trodde att jag kunde ordna det så ... .

Jag ringde till Gävle kommun och angav att jag ville hyra festvåningen i Stadshuset för en kompaniafton för livkompaniet på I 14. Det blev tyst en stund i telefonen. Sedan sa kvinnan i luren i förskräckt ton:

- Men ni kommer ju att förstöra golvet med era grova kängor!

Nå, jag försökte med Baltics matsal, festvåningen två trappor upp med dans och förfriskningar. Källarmästare Bengtsson kände mig och svarade på min förfrågan att det nog skulle bli en trevlig tillställning.

Allt som allt blev vi 170 personer med damer. Alla hade nu inte damer, till exempel de som låg inne på I 14 från andra delar av landet, men jag lovade att fixa även detta. När jag lade fram mina planer för kapten Broman nickade han stilla och sa med ett visst tryck i rösten:

- Men ingen sprit!

- Va? Men vi måste ju ha sprit! protesterade jag.

- Det kan ju urarta, sa han med en övertygelse som om han visste vad han talade om.

Författaren, till vänster, hälsar på sin plutonchef Folke Alnevik. Foto: Hans Beminge.

- Jag garanterar alla killar! sa jag, med hela min övertygelse som den skådespelare jag nu var.

Efter en stunds tvekan gick även detta krav igenom.

Det blev en fantastisk fest. Alla skötte sig. Ja, det var väl någon som vi fick köra hem lite tidigare, men det hör ju alltid till en rolig fest.

Plutonchefen Folke Alnevik kom fram till mig mot slutet av festen, grep om min axel och sa vänligt med en blinkning:

- Ja, Sigvardsson, det här blir högsta betyg i truppföring det!

Där hade jag klarat plutonchefsskolan och mitt utryckningsbidrag på 1200 kronor.

Lumpen var en rolig tid. Vi hade en fest 50 år efter muck. 24 av 27 på plutonen slöt upp. Det blev en trivsam återkoppling. Förutom middag och återseende av övningsfältet åkte vi till Soldatkyrkan för en minnesstund för tre saknade kamrater.

(Red:s anm.: Denna artikel ingår som ett kapitel i författarens bok "Med ständigt scendrag" utgiven 2013. Artisten Lars Sigvard är en känd profil i Gävles teaterliv. Han var bland annat med i Gävle operettsällskap som på sin tid leddes av Carina Portnow).

EN HUMANITÄR HÄLSING

av Olle Larsson

Jag var FN-kompanichef i Enköping under utbildningen av den bataljon som skulle bli 85C – alltså en Cypernbataljon under ledning av överstelöjtnant Per Källström. När utbildningen led mot sitt slut blev jag erbjuden att bli Sector Humanitarian Officer, SHO. Vad var nu detta?

Inom såväl FN-högkvarteret i Nicosia som inom bataljonernas stridsledningsavdelningar fanns en särskild tjänstegren – Humanitarian Branch. Det hela handlade om att arbeta med civilbefolkningens problem som kunde leda till nya konflikter och strider. Det skulle visa sig att uppgiften som SHO, eller Hum som de flesta sade, var mycket intressant och omväxlande. Här fick man verkligen lära känna civilbefolkning på både norra och södra sidan av buffertzonen.

En het julimorgon 1984 anmälde jag mig för bataljonchefen på Camp Victoria i Larnaca. Jag hade en egen rotation och kom till Cypern en tid efter 85C:s ankomst. Och jag skulle sedan tjänstgöra där under drygt ett år. Jag fick ett tjänsterum intill bataljonchefens och som jag delade med min assistent sergeant Kari Koski. Han visade sig vara en klippa.

Här följer några exempel på de varierande uppgifter som vi inom Hum arbetade med. Men låt oss först erinra oss om varför FN finns på ön. Efter år av konflikter mellan grekcyprioter och turkcyprioter gjordes ett försök till statskupp 1974 av grekcypriotiska nationalister och den grekiska militärjuntan. Syftet var att förena ön med Grekland. Turkiet tog detta som en förevändning

att invadera norra Cypern och ön delades. Sedan 1974 har FN (UNFICYP) till uppgift att upprätthålla en buffertzon mellan det cypriotiska nationalgardet på södra Cypern och de turkiska och turkcypriotiska styrkorna i norr.

På Cyperns nordöstra halvö, kallad Panhandle, hade ett antal grekcyprioter blivit kvar då övriga lyckats fly söderut vid invasionen 1974. De grekcypriotiska myndigheterna kände förstås ett ansvar även för dessa medborgare. Problemet var att man inte kunde nå dem då de bodde inom turkcypriotiskt område. Ett av mina första uppdrag var att tillsammans med svensk civilpolis åka upp till Rizokarpaso där ett antal förväntansfulla personer hade samlats vid byns kafé. Och där delade vi ut pensioner till alla som var behöriga att få det.

Sensommarens hetta minskade tillgången på dricksvatten över hela ön. På flera platser fanns vattenkällor norr om buffertzonen och många vattenförbrukare bodde på den södra sidan och på andra platser var förhållandet det omvända. Nu kom klagomål från båda sidor om att den andra sidan troligen stulit deras vatten. Det blev många turer ut till vattenkällorna för att kontrollera vad som hänt. Ibland hade mannen som skötte pumpmaskineriet druckit en Cyprus Brandy för mycket och somnat. Pumpmotorn hade stannat på grund av bränslebrist. I andra fall var det helt enkelt slut på vatten i brunnen. Vi kontrollerade också att alla vattenkranar på huvudledningarna var öppna. Det var ofta stora kranar nedsänkta i betongboxar med plåtlock. Innan man tog tag i kranen fick man ibland maka undan en levanthuggorm som låg på kranen för att fånga ödlor.

Ett fartyg anlöpte en dag Larnacas hamn med en avliden turkcypriotisk sjöman. Sjömannen transporterades till Larnaca Hospital. Därifrån kontaktade man UN och vi fick uppdraget att köra kroppen upp till nordsidan för begravning. Våra duktiga pionjärer snickrade till en kista av spånskivor och med den åkte min assistent och jag till sjukhuset och hämtade kroppen som lades ned i kistan. Vi spikade igen locket på kistan och åkte till checkpoint Ledra Palace i Nicosia där grekcypriotiska gränsvakter ville titta i kistan. Det ville inte vi, så assistenten satte sig på kistlocket medan jag kontaktade kanadensarnas SHO. Och plötsligt fick vi åka vidare norrut. Vi blev väl mottagna av sjömannens anhöriga på nordsidan där de tog över kistan.

I buffertzonen inom vår sektor fanns bland annat en fin stor olivlund. Olivträden hade ett stort värde för ägaren som nu vill få möjlighet att åter komma in och skörda sina oliver. Men lunden var avstängd på grund av att man an-

såg att marken där var minerad. Vi tog kontakt med brittiska minröjare som minpikade området. Även jag provade på detta påfrestande arbete. Efter ett par veckor hade man hittat och förstört en mina. Och lunden kunde återlämnas till ägaren. När jag hämtade honom och hans familj vågade de inte gå ut i lunden. Jag fick först gå runt bland olivträden en god stund innan de ansåg att marken där var säker.

Några svenska resebyråer besökte regelbundet Camp Victoria med sina turistgrupper. Före en rundvandring på campen samlade vi, däribland jag, turisterna i vår lilla kyrka och föreläste om FN:s verksamhet på ön. Jag brukade då bland annat berätta om vår jakt på vildhundar i buffertzonen. Vildhundarna kunde sprida farliga sjukdomar såsom rabies och echinococcos. Den senare är en parasitsjukdom som angriper levern och kan vara dödlig för människa. Jag hade en burk med en bit parasitangripen lever i formalin, som jag visade upp. Efter det var det inga turister som klappade främmande hundar.

I den svenska sektorns buffertzon fanns också en gruva. Cypern förknippas mest med metallen koppar. Men den här gruvan innehöll bentonit. Och bentonitlera kan bland annat användas för att kapsla in radioaktivt kärnavfall. Ägaren ville nu få möjlighet att återuppta sin gruvverksamhet. Jag tog upp ärendet inom egen sektor och detta blev snart en stor fråga som gick vidare till HQ. Tyvärr hann jag aldrig se något resultat innan jag lämnade ön.

I en by inom den svenska sektorn hade bland andra en ensam turkcypriotisk kvinna valt att leva kvar inom grekcypriotiskt område efter invasionen 1974. Hon hade blivit en flykting i sitt eget land. Kvinnan bodde i ett fallfärdigt hus med spruckna väggar och trampat jordgolv. Det var vinter och temperaturen kunde sjunka till kanske tio plusgrader i huset vissa nätter. Regn riskerade att ytterligare skada hennes hus. Myndigheterna hade inte visat något större intresse att hjälpa henne, sade hon när jag besökte henne. Efter ett flertal besök hos både lokala och centrala grekcypriotiska myndigheter kunde jag till slut komma till henne med det glädjande beskedet att myndigheterna skulle hjälpa henne med att bland annat reparera hennes hus.

Efter drygt ett år av intressant och omväxlande humanitärt arbete var jag mycket nöjd med att få återvända hem till Hälsinge regemente. Så i augusti 1985 klev jag ombord på en Hercules med destination Arlanda.

Informationsaffisch från Krigsmakten 1943, bild från Armémuseums arkiv. Publicerad med museets medgivande.

ÅRSMÖTET 2015

av Hans Beminge

För 78 gången var det dags för Kamratföreningens årsmöte, i år lördagen den 14 mars.

Klockan 0900 välkomnades med kaffe och Bogårdens kardemummakaka ett 80-tal medlemmar med anhöriga. Om det är kaffet eller samvaron som gör att många anländer innan "öppningsdags" skall vara osagt, så självklart var vi färdiga i förväg med kaffe och kaka. Hemvärnets musikkår i Gävle fanns på plats med sin oktett med tio musiker!

Kamratföreningens igenkänningssignal blåstes och Rolf hälsade alla välkomna, särskilt hedersmedlemmarna Tomas Bornestaf och Östen Andersson samt årets högtidstalare generalmajor Karlis Neretnieks. Denne hedrades med Kgl. Södermanlands regementes marsch. Traditionsenligt genomfördes 20-kronorslotteriet med en mängd vinster.

Tomas Bornestaf tackade kamratföreningens medlemmar för de bidrag Soldathemmet fått för byggandet av den nu invigda handikapptoaletten, samt önskade generösa bidrag till renoveringen av Soldatkyrkans fönster, med inkastskydd för fönstrens glasmålningar.

Dags för regementets marsch och intåg i Soldatkyrkan. Korumslag av oktetten inledde traditionsenligt årets korum. Visst är det fantastiskt att vi har möjlighet att åtnjuta hemvärnsmusiken i alla dess former, från "Gånglåt från Hille dänne", via marscher till korumets psalmer.

Stefan Nilsson åtföljd av läkaren och pianisten Karl-Lennart Gustafsson genomförde gudstjänsten.

Stefan talade om att glädjas åt varandra, vilket enligt Stefan kan vara lite svårt, som när barnbarnen stod vid hans säng i arla morgonstund och sade: "Solen stiger morfar, det är dags att gå upp"!!

Stefan underströk att man väljer själv hur livet blir och att man skall ge utrymme åt glädjen. "Härlig är jorden" avslutade vår stund med Stefan. Tack! Rolf tackade och överlämnade varsin vårbukett till Stefan och Karl-Lennart.

Karlis Neretnieks talade om Östersjön och Sveriges roll där. Ryssland klarar inte av ett krig med USA, men kan hota alla länder i sin omgivning inklusive Finland, de baltiska staterna och oss. Tyvärr har Ryssland nu, med hjälp av lojala ryssar ockuperat Krim och stödjer nu de rysslojala styrkorna i östra Ukraina. En agenda Ryssland kan ha är att försvaga NATO, splittra EU och förhandla med enskilda länder. Balternas medlemskap i NATO innebär att NATO skall ingripa om balterna anfalls av Ryssland. Baltikum är ett problem för NATO då det är mycket svårt att försvara i nuvarande läge. Ryssland vill ha ökat inflytande i Baltikum, och har visst stöd av där bosatta ryssar. Sverige

Inger och Rolf Dahlström i samspråk med högtidstalaren generalmajor Karlis Neretnieks.

Under samlingen erbjöds kaffe och kardemummakaka.

Snart stundar korum i Soldatkyrkan.

Lars Sigvard berättar med stöd av hustru Gun-Britt Gratschew.
Samtliga foton: Hans Beminge.

är attraktivt för både Ryssland och NATO för basering av vapensystem, där Gotland, delar av skärgården samt kustområden med flygbasmöjligheter är möjliga ockupationsområden. Sverige bör därför ha ett avskräckande försvar, med inte bara ett kompani samt några stridsvagnar på Gotland, utan ett ordentligt försvar med flyg, luftvärn, markförband och kustartilleri där och på fler ställen i landet.

Vad händer om Ryssland "lånar" delar av Sverige, och Baltikum inte är angripet (ingen NATO-inblandning)? Ringer vi 112?

Rolf tackade för ett mycket intressant och lärorikt föredrag och överlämnade som tack partituret till Hälsinge regementes marsch till Karlis.

Efter paus inleddes årsmötesförhandlingarna. Vi hedrade våra bortgångna kamrater med en stund i stillhet och hågkomst. Verksamhetsberättelsen, revisionsberättelsen, samt budget för 2015 godkändes av årsmötet. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för året 2014. Årsavgiften för 2016 förblir oförändrad 150 kronor. Rolf Dahlström återvaldes som ordförande för 2015. Rune Westergren, Hans Beminge, Göran Larsson och Lars Lundberg omvaldes för perioden 2015-2016. Rolf tackade för det förtroende som årsmötet givit honom, och avslutade årsmötet.

Marsch till gamla värnpliktsmatsalen, där vi åt goda kalvfärsbiffar. När alla ätit klart och druckit kaffe, promenerade vi åter till Soldatkyrkan. Inger Dahlström, Marina Nilsson och Ann-Britt Beminge avtackades med varsin bukett vårtulpaner för nedlagt arbete med kaffeservering, diskning och städning.

Tidigare år har kamratlunchen åtföljts av ett intressant studiebesök. Så inte i år. I ett helt annat sammanhang kom vi i kontakt med den kände artisten Lars Sigvard. Han gjorde sitt första framträdande vid fyra års ålder. Nu 77 år gammal har han en lång och spännande karriär bakom sig och har sammanfattat den på två sätt. Dels har han givit ut en bok "Med ständigt scendrag" och dels har han gjort en timslång föreställning där han, med sin hustru Gun-Britt Gratschews hjälp, berättar och sjunger valda delar ur den digra repertoaren. Den föreställningen fick vi avnjuta. Flera fina gamla örhängen varvades med berättelser som lockade fram många skratt, inte minst de som handlade om värnplikten vid vårt regemente.

Och bland åhörarna fanns Lars plutonchef från 1957, den i dag 95-årige Folke Alnevik! Med stormande applåder visade vi Lars vad vi tyckte om hans framträdande. Lars fick partituret till Hälsinge regementes marsch och Gun-Britt fick en fin vårbukett som tack för att de helt utan ersättning valt att roa oss.

Rolf tackade alla för ett fint årsmöte och hälsade välkommen till höstutflykten den femte september och nästa årsmöte den 12 mars 2016. Rolf uppmanade alla att rekrytera nya medlemmar till vår förening.

HÖSTUTFLYKTEN 2015 - VALLONERNAS TID PÅ LEUFSTABRUK OCH ÖSTERBYBRUK

av Hans Beminge

Hittills har vi haft soligt och fint väder på våra utflykter, men ett ihållande regn under veckan oroade oss. Dock när vi lördagen den 5 september samlades vid Soldathemmet på morgonen för avfärd, strålade solen från en klarblå himmel. Lite kylig frisk höstluft.

Bussen som tar 61 passagerare fullbokades på fem dagar, sedan inbjudan skickats ut, med ett tiotal medlemmar på väntelistan. Men som vanligt får man förhinder och avbokar. Alla fick till slut plats. Huvuddelen av resenärerna är "stammisar", så det blir lite av familjeträff. De nytillkomna faller snart in i gänget. Alla ilastade. Rolf hälsade välkommen och kosan ställdes mot Leufstabruk.

Under färden berättade Margareta Björkenstam om Rysshärjningarna 1719. Den sommaren brände ryssarna bland annat Öregrund, Östhammar, Forsmarks bruk, Leufstabruk och Norrtälje. Norduppland försvarades skandalöst dåligt, soldater fanns men generalmajoren Bengt Fabian Zöge lyckades trots det ej. Zöge fråntogs befälet och fick böta 3000 silverdaler.

Målet var att bränna Gävle, men där misslyckades man då Fredriksskans, som byggts 1717, och bland annat 1000 man ur Jämtlands dragonregemente bjöd hårt motstånd. Den mycket kompetente generallöjtnanten och landshövdingen Hugo Hamilton ledde Gävleförsvaret.

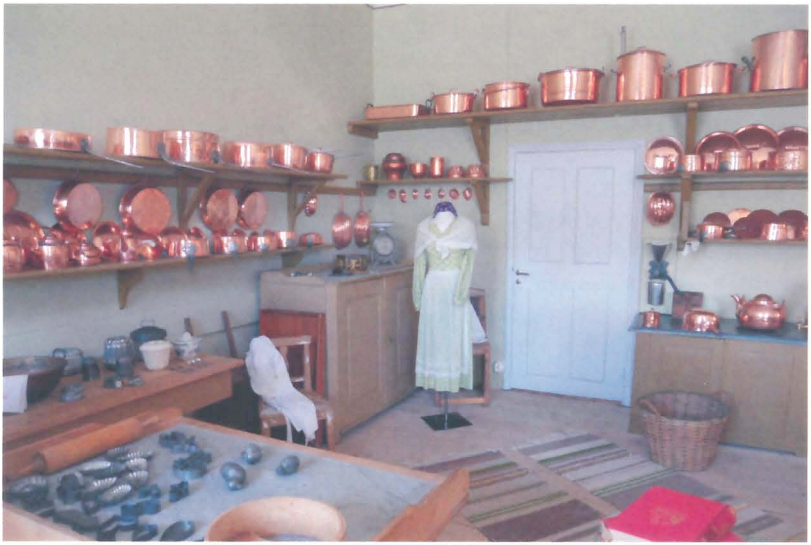
Anledningen till härjningarna var att tsaren ville påskynda fredsförhandlingarna med Sverige genom att förstöra infrastruktur och ekonomi samt genom att sätta skräck i befolkningen.

I Leufsta fanns redan på 1500-talet bondebruk. Under början av 1600-talet anlades ett kronojärnbruk. 1626 utarrenderades Leufsta, Gimo och Österbybruk till Louis de Geer som 1643 köpte bruken och flyttade till Sverige. Leufstabruk blev under de Geers ledning Sveriges största järnbruk. Den utomordentliga kvaliteten på malmen gjorde järnet eftersökt.

De Geer anställde valloner till sina bruk. De kom från nuvarande södra Belgien och norra Frankrike. Vallonerna var sedan 1500-talet kända för järnhantering, då metoderna i järnframställning och smidesteknik förbättrats. Det var inte bara smeder som kom till Sverige, utan en större del var skogsarbetare som utvecklade kolningen till ett effektivare sätt att använda skogen. Omkring 1200 familjer anlände till Sverige under första hälften av 1600-talet.

Leufsta.

Köksinteriör.

Guidning i kyrkan.

Lunch i Leufsta Wärdshus.
Samtliga foton: Olle Larsson.

Solen strålade vid ankomsten till Smedsbostaden, där vi avnjöt nybakade frallor och kaffe. Vår guide anlände och vi åkte till herrgården där ytterligare två guider anslöt.

Våra utomordentligt kunniga och trevliga guider förde oss genom herrgården och historien. Det fanns en omtanke om de anställda, så det fanns bostäder till pensionerade arbetare och änkor. De fick dessutom livsuppehälle.

Efter avtackning av guiderna stod lunchen på dagordningen. Leufsta Wärdshus serverade en mycket smaklig kycklingfilé med åtföljande kaffe. Hantverkshuset, där lokalt hantverk av hög kvalitet såldes, besöktes av många.

Vagnhallen var en fantastisk upplevelse med vagnar från 1700-talet, bland annat den fina "Gondolvagnen", som hade stora hjul, bra fjädring, bekväm att resa i, då resorna till Stockholm var många.

Längs en mycket krokig men asfalterad väg åkte vi vidare till Österbybruk.

Gustaf Vasa lät bygga upp ett järnbruk där, specialiserat på krigsmateriel. Malmen kom från Dannemora. Vallonsmedjan för tillverkning av stångjärn är den enda komplett bevarade i världen. Den togs ur bruk 1906.

En mycket kunnig och trevlig guide visade oss runt i smedjan och övriga utrymmen. En för oss osannolik arbetsmiljö. Smederna arbetade i fyratimmarsskift hela veckan. De sov på plats och hustrurna kom med mat.

Stångjärnskvaliteten var av världsklass och exporterades över hela Europa, band annat till Sheffield i England som kanske kan tacka svenskt kvalitetsjärn för sin berömmelse.

Vi besökte även en smedsbostad som var välbevarad. I ett rum anslutet till bostaden fanns utrymme för en pensionerad smed, välbehövlig avskildhet, då det i bostaden bodde smed med hustru och sex barn i två rum. Bredvid bostaden fanns stall och ladugård. Det var hustruns uppgift att sköta djuren, dessutom gick hon var fjärde timme till smeden med mat. Rolf tackade vår guide för en fantastisk upplevelse.

Vackert väder under hela dagen, som på beställning. Under det sedvanliga 20-kronorslotteriet på hemfärden föll ett lätt regn. Perfekt planering.

Nu vill vi ha förslag till resmål för höstutflykten den 10 september 2016!

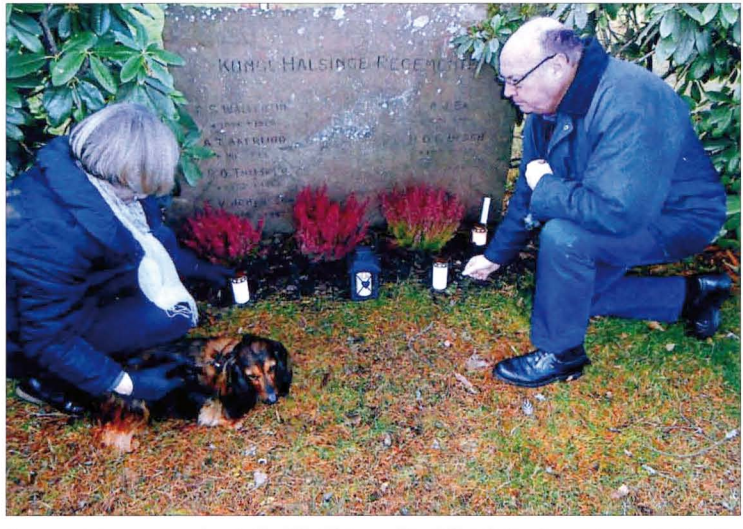
LIKSOM DET VARIT I GÅR KOMMER DET ÄVEN ATT BLIVA I MORGON. DET ÄR INFANTERIET, SOM FÄLLER UTSLAGET I STRIDEN OCH AVGÖR KRIGET, SOM BESTÄMMER ÖVER ETT FOLKS STORHET ELLER FÖRFALL.

(Inskription på en tysk infanterikasern från början av 1900-talet).

†

MEDLEMMAR SOM, ENLIGT VAD FÖRENINGEN KÄNNER TILL, AVLIDIT 2014 – 2015

Strindberg Gotthold, Ulla	Gävle	3 november 2014
Karlsson, Arne	Leksand	29 mars 2015
Järnkrok, Torgny	Gävle	31 mars 2015
Åselius, Sven Åke	Uppsala	10 maj 2015
Fenger, Sanfrid	Norrköping	13 maj 2015

Regementets grav smyckas inför Alla Helgons Dag 2014. Från vänster Inger Dahlström med hunden Cinnie och Hans Beminge. Foto: Rolf Dahlström.

KAMRATFÖRENINGENS VERKSAMHET 2014

Styrelsen för Hälsinge regementes Kamratförening får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten 2014.

Förste Hedersledamot	H.K.H. Prins Daniel
Hedersledamöter	Överste 1 Karl-Evert Englund
	Kapten Östen Andersson
	Överste Tomas Bornestaf
	F. Landshövdingen Lars Ivar Hising
	Överstelöjtnant Knut Björkenstam
	Kapten Kurt Kvist
	Generallöjtnant Hans Berndtson
Ordförande	Rolf Dahlström
Vice ordförande	Göran Larsson
Sekreterare	Hans Beminge
Kassör	Rune Westergren
Ledamöter	Lars Lundberg
	Lars-Erik Nilsson
	Ingmar Eriksson
	Ulf Laurén
	Olle Larsson Representant I 14 S
	Klas-Göran Storm *(avled i augusti)*
	Representant Hemvärnet
VU	Rolf Dahlström
	Hans Beminge
	Rune Westergren
Revisorer	Rolf Jägare
	Peter Bohlin
Revisorssuppleanter	Lena Broman
	Kenneth Lundström
Valberedning	Anders Jonsson, sammankallande
	Sune Sundell
	Gunnar Kvist
Redaktör för Bocken	Knut Björkenstam
Klubbmästare	Göran Larsson
Rekryteringsansvarig	Ulf Laurén
Styrelseledamot i Sällskapet Hälsinge Regemente	Hans Beminge

Antalet medlemmar den 31 december 2014 var 381.
Styrelsen har haft sex protokollförda sammanträden.

Vid det 77:e årsmötet lördagen den 15 mars inställde sig ett 80-tal medlemmar med anhöriga för att avnjuta gemenskap, kaffe med Bogårdens kardemummakaka och den härliga musiken framförd av Hemvärnsmusikkårens i Gävle elvamannaoktett! Utmärkt framfört.

Vår ordförande hälsade välkommen, och särskilt hedersmedlemmarna Lars Ivar Hising, Tomas Bornestaf, Östen Andersson, prästen Peter Stjerndorff, organisten Gudrun Raccuja, samt speciellt årets högtidstalare ordföranden i försvarsutskottet (nu försvarsminister) Peter Hultqvist. Peter Hultqvist hedrades med Dalregementets marsch.

Mats Linderdahl blåste Kamratföreningens igenkänningssignal, därefter spelade oktetten regementets marsch varpå följde intåg i Soldatkyrkan.

Peter Stjerndorff och Gudrun Raccuja genomförde ett traditionsenligt korum. Peter talade om att våga och vilja ta ansvar för att förändra till det positiva. Gudrun avslutade med "Menuette Gotic".

Peter Hultqvist informerade oss om händelserna i Ukraina, och att vårt närområde militärt förändrats. Den ryska närvaron och övningsverksamheten har ökat avsevärt. Peter talade även om "den vilande värnplikten" där nu vårt försvar istället år 2023 kommer att bestå av 6600 heltidsanställda och 9200 deltidsanställda. Man har dock stora problem med kvantitet, kvalitet (framförallt på befäl och specialister), och många förtidsavgångar. En oroande utveckling

Därefter vidtog årsmötesförhandlingarna, som inleddes med en stund i stillhet och hågkomst av våra bortgångna kamrater. Årsavgiften blir oförändrad 150:-.

Ingvar Hansson avgår ur styrelsen och Ingmar Eriksson ersätter honom. Ulf Laurén och Lars-Erik Nilsson omvaldes för 2014-2015, och Ingmar Eriksson nyvaldes för 2014-2015.

Ingvar mottog Kamratföreningens förtjänstplakett för många års uppskattat arbete i styrelsen. Anders Myrman erhöll plaketten för att han alltid ställer upp som vår bussförare.

Susanne Larsson erhöll sin plakett vid kamratlunchen för att hon svarar för våra luncher.

Utflykten gick till Gävle hamn, där VD Fredrik Svanbom (tidigare kapten vid regementet) informerade om hamnen som den fungerar i dag med en ny djupränna, flygbränsle till Arlanda och en stor containertrafik. En utomordentligt intressant genomgång.

Rolf tackade därefter oss alla som gjort årsmötesdagen till en fin dag i vår kamratkrets.

Lördagen den 6 september genomfördes höstens utflykt, som i år gick till Dalarna. Tidig avfärd, välkommet stopp på Dalregementets gamla mäss där vi drack förmiddagskaffe, därefter till Lugnet och hoppbackarna. Nästa anhalt var Lilla Hyttnäs eller Carl Larssongården, där vi skickligt guidades runt

i det Larssonska hemmet. Vi besökte även den fina bergsmansgården Stora Hyttnäs. En sen lunch intogs på Stiftsgården i Rättvik. En god och riklig buffé med åtföljande kaffe.

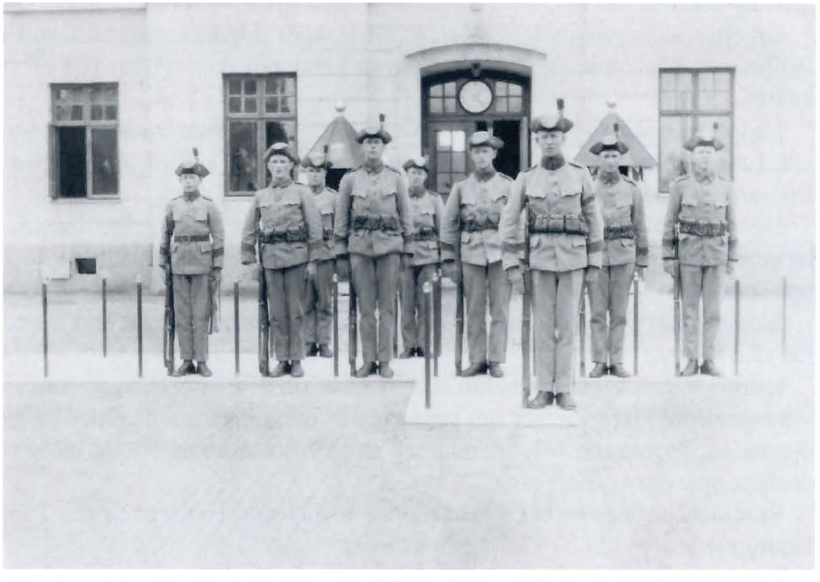
Under hemfärden fortsatte samvaron avbruten av det traditionella lotteriet. Rolf framförde ett särskilt tack till vår chaufför Anders med hustru Birgitta.

Kamratföreningens årsskrift Bocken har även i år utgivits under Knut Björkenstams eminenta redaktörskap med hjälp av hustru Agneta. Återigen tack Knut och Agneta!

Gävle i mars 2015

Rolf Dahlström — Ordförande

Hans Beminge — Sekreterare

Kasernvakten var inledningsvis förlagd i kanslihuset. Här ses vakten uppställd på gevärsbron framför entrén. Observera spelet till vänster med jägarhorn. Foto: Gävle stadsarkiv.

I 14 S VERKSAMHET 2014

Ledningens sammansättning har varit följande:

Klubbförare	Benny Gustafsson
Förste avlösare	Lars-Gösta Carlsson
Andre avlösare	Olle Larsson (tillika hemsidesansvarig)
Skrivare	Cajsa Gotthold
Myntsamlare	Svante Karén
Gästabudsarrangör	Gunnar Hagstedt
Lösörebevarare	Vakant
Med hemlig funktion	Anders Jansson

Ledningen har under året haft fyra ledningsmöten.

Vid årsmötet valdes som penninggranskare:
Anders Bager och Staffan Elmgren och som ersättare Frank Björsbo och Håkan Hedberg.

Valberedningen fick vid årsmötet följande sammansättning:
Henning Jansson och Evert Danielsson och ur ledningen avdelades senare Olle Larsson, tillika sammankallande.

Antalet medlemmar var vid årets slut 107 (år 2013: 111) varav 31 ständiga medlemmar, hedersklubbförare och två hedersledamöter.

I 14 S har under året varit representerad i moderföreningens styrelse genom Olle Larsson. Samverkan med andra kamratföreningars lokalavdelningar i Stockholm (LKSS) har skett med ett sista möte den 2 december. Vid detta beslöts att upphöra med LKSS verksamhet. Den främsta anledningen till beslutet är att syftet med föreningarnas samverkan genom LKSS numer uppnås genom dagens sociala medier, bland annat föreningarnas hemsidor.

Föreningen är medlem i SMKR (Sveriges Militära Kamratföreningars Riksförbund) och i Militärsällskapet. Olle Larsson representerade I 14 S vid SMKR representantskapsmöte 2-3 april (genomförs vart annat år).

I 14 S har under året engagerat sig i ÖB uppdrag till SMKR. Vi ingår i det nätverk som SMKR byggt upp. Olle Larsson är vår kontaktman i dessa frågor. I 14 S har utvecklat ett samarbete med I 5, I 19 och I 21 kamratföreningar i Stockholm främst för erfarenhetsutbyte. Tre möten har genomförts vilket bland annat resulterat i att vi i Stockholmsområdet vid behov har tillgång till två legitimerade kamratstödjare. Vidare har i I 14 S under april-maj tillsam-

mans med övriga ideella organisationer deltagit i Livgardets möten inför och vid mottagandet av hemvändande kontingent från Afghanistan.

Föreningen hedrade sedvanligt Sveriges Veteraner med föreningens fana vid Veterandagen den 29 maj vid Sjöhistoriska museet.

Vårträffen med årsmöte och höstträffen genomfördes i Högkvarterets lokaler. Vid vårträffen höll docenten Gudrun Persson vid FOI föredrag om Rysslands militära förmåga (högaktuellt med anledning av den överraskande Ukrainakrisen). Vid höstträffen deltog talespersonen för Invidzonen Anna Nybling och ordföranden i SMKR Anders Emanuelsson med mycket engagerande föreläsningar i kvällens tema veteran- och anhörigstöd.

I 14-luncherna har genomförts på Militärsällskapet. Decemberträffen ersattes för andra året med Militärsällskapets jullunch.

Föreningens hemsida har uppdaterats kontinuerligt med aktuell information och bildspel. Sidan har fått en modernare och tydligare design. Vårt arbete med veteranfrågor har lyfts fram. Under 2014 har hemsidan besökts 458 gånger och vid varje besök i genomsnitt minst två webbsidor besökts.

Ledningen har under året – enligt årsmötets uppdrag – "sonderat terrängen inför en eventuell sammanslagning av lokala kamratföreningar i Stockholm med förband som funnits i Norrland ...". Muntlig rapport lämnas vid årsmötet 2015. Arbetet fortsätter under 2015.

Stödet från Gävleborgsgruppen och moderföreningen i Gävle har varit utomordentligt gott. Det är av största värde för vår förening då vi saknar praktiska möjligheter att hantera utskick etc.

Ekonomin

Under året har medlemsavgifterna minskat jämfört med föregående år på grund av ett minskat medlemsantal.

Disponibelt resultat:	
Balanserade medel	49 467,18
Årets resultat	4 149,38
Att disponera	53 316,56

Ledningen föreslår att de disponibla medlen överförs i ny räkning.

Stockholm den 25 januari 2015

Benny Gustafsson *Lars-Gösta Carlsson* *Olle Larsson*
Svante Karén *Cajsa Gotthold* *Gunnar Hagstedt*
Anders Jansson

Foto: Bertil Johansson.

God Jul
och
Gott Nytt År

Regementets fana,
tilldelad regementet av konung Gustav VI Adolf
på Lilla fältet
den 29 september 1952

Bygdens försvar är bygdens folk

Åtta 45 Tryckeri AB, Sundsvall 2015

Bocken 2015
Dokumentet är skannat med upplösningen 400 pixlar/tum (157 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver 6.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg** 2016-03-10